

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра хірургії №3

Навчальний рік 2021-2022

СИЛЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Хірургія»

Назва освітнього компонента

Нормативний освітній компонент

Форма здобуття освіти - очна

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 228 «Педіатрія»

Освітня програма підготовки фахівців другого (магістерського)
рівня вищої освіти

«Педіатрія»

Курс 5

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на
засіданні кафедри хірургії №3

Протокол від
"24" серпня 2021 року № 1
Завідувач кафедри

 чл.-кор. НАМНУ,
(підпис) проф. Лупальцов В.І.
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією ХНМУ з проблем
хірургії

Протокол від
"20" серпня 2021 року № 1
Голова

 проф. Сидливій В.О. (підпис)
(прізвище та ініціали)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСА:

Лупальцов Володимир Іванович, завідувач кафедри хірургії №3, член-кореспондент НАМНУ, доктор медичних наук, професор.

Ягнюк Андрій Іванович, доцент кафедри хірургії №3, кандидат медичних наук, доцент.

Вандер Костянтин Олександрович, професор кафедри хірургії №3, доктор медичних наук,

Скалій Микола Миколайович асистент кафедри хірургії №3, кандидат медичних наук.

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Лупальцов Володимир Іванович, член-кореспондент НАМНУ, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри хірургії №3, спеціалізація «Хірургія», тел. 057 370 60 60, *e-mail*: vi.lupaltsov@knmu.edu.ua

Вандер Костянтин Олександрович, доктор медичних наук, професор кафедри хірургії №3, спеціалізація «Хірургія», тел. 067 576 55 71, *e-mail*: ko.vander@knmu.edu.ua

Ягнуок Андрій Іванович, кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургії №3, спеціалізація «Хірургія», тел. 067 794 97 03, *e-mail*: ai.yahniuk@knmu.edu.ua

Скалій Микола Миколайович кандидат медичних наук , асистент кафедри хірургії №3, спеціалізація «Хірургія», тел. 099 666 46 99, *e-mail*: mmskaliy.po21@knmu.edu.ua

Кітченко Сергій Сергійович асистент кафедри хірургії №3, спеціалізація «Хірургія» , тел.050 026 02 46, *e-mail*: ss.kitchenko@knmu.edu.ua

Мірошніченко Олександр В'ячеславович, асистент кафедри хірургії №3, спеціалізація «Хірургія» , тел. 050 303 79 57 *e-mail*: ov.miroshnychenko@knmu.edu.ua

Котовщиков Максим Сергійович, асистент кафедри хірургії №3, спеціалізація «Хірургія» , тел. 050 401 60 21, *e-mail*: ms.kotovshchikov@knmu.edu.ua

Контактний тел. та e-mail кафедри: тел. (057)370-60-60, *e-mail*: kaf.4med.hirurgii3@knmu.edu.ua

Очні консультації: розклад та місце проведення за розкладом кафедри.

Он-лайн консультації: розклад та місце проведення за попередньою домовленістю з викладачем на платформі GOOGLE MEET, MOODLE або ZOOM.

Робочій стіл кафедри у платформі MOODLE <http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=3464>

Локація: заняття проводяться на базі КНП «Міська клінічна лікарня №31 Харківської міської ради» за адресою: Харків, проспект Любові Малої,4.

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Хірургія» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі ОПП) «Педіатрія» другий (магістерський) рівень, галузі знань - 22 Охорона здоров'я, спеціальність 228 «Педіатрія».

Опис навчальної дисципліни «Хірургія» (анотація).

Хірургія - один з основних розділів клінічної медицини, який вивчає захворювання та пошкодження організму при лікуванні яких використовуються методи та засоби, що супроводжуються порушенням цілісності покривних тканин організму. Хірургічна патологія займає значне місце в клінічній медицині: близько 25% всієї патології складають хірургічні захворювання, тому вивчення основ хірургії має важливе значення для підготовки лікарів. Дисципліна надає базові знання з хірургічної патології, які є необхідними лікарю незалежно від його подальшої спеціалізації.

Навчальна дисципліна «Хірургія» вивчається на 5 курсі, здобувачи вищої освіти під час занять мають змогу приймати участь у курсах та демонстрації хворих з різноманітною патологією, а також відпрацювання практичних навичок в фантомних класах ННЦЯО ХНМУ. Тобто курс охоплює основні як практичні, так і теоретичні аспекти хірургічної патології. Програма визначає передумови доступу до навчання, орієнтацію та основний фокус, обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття освітнього ступеню магістра, перелік загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, нормативний і варіативний зміст підготовки фахівця, сформульований у термінах результатів навчання та вимоги до контролю якості вищої освіти.

Кафедра приймає кваліфікованих студентів будь-якої раси, національного чи етнічного походження, статі, віку, осіб з особливими потребами, будь-якої релігії, сексуальної орієнтації, гендерної приналежності, ветеранського статусу або сімейного стану на всі права, привілеї, програми та види діяльності, що надаються студентам університету.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теми пов'язані з найпоширенішими хірургічними захворюваннями та їх ускладненнями, вивчення яких надає можливість опанувати знання, вміння та практичні навички які дозволять правильно орієнтуватися в ситуаціях при наявності у пацієнтів як планової, так й ургентної хірургічної патології органів черевної порожнини, грудної клітки, магістральних судин.

Міждисциплінарні зв'язки базуються на засвоєнні студентами теоретичного матеріалу з основних базових дисциплін (анатомія людини, гістологія, цитологія та ембріологія, фізіологія, патофізіологія, патоморфологія, загальна хірургія, пропедевтика внутрішньої медицини, фармакологія), з якими інтегрується програма дисципліни «Хірургія». Засвоєння програми передбачає формування умінь застосовувати отримані знання в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння навчальних дисциплін з нормальної та патологічної анатомії, нормальної та патологічної фізіології, топографічної анатомії, загальної хірургії, фармакології, екстренної та невідкладної медичної допомоги, а також мати практичні навички догляду за хворими хірургічного профілю.

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні суміжних дисциплін, є базою для підготовки до ліцензійного іспиту ЄДКІ, підготовки до навчання у закладах вищої освіти на програмах третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE: <http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=2911#section-3>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння теоретичних та практичних знань з етіології, патогенезу, типових та атипичних клінічних проявів, методів діагностики, консервативного та оперативного лікування, реабілітації хірургічної патології у межах, відповідних підготовці лікаря педіатра з урахуванням особливостей його спеціальності відповідно до ОПП «Педіатрія».

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни

- демонстрація та володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації під час надання допомоги з хворим з хірургічною патологією.
- засвоєння теоретичного матеріалу, демонстрування та володіння навичками організації обстеження та лікування хворих з хірургічною патологією.
- виконання необхідних медичних маніпуляцій.

- визначення та засвоєння особливостей 1.3 хірургічної паталогії, методів діагностики, консервативного та оперативного лікування та реабілітації в хірургічній клініці.

1.3. Компетенції та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетенцій:

Інтегральні:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Педіатрія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

Загальні:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим; здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність приймати обгрунтоване рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватися іноземною мовою; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків; здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні):

Навички опитування; здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів; здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання; здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку, характеру харчування при лікуванні захворювань; здатність до визначення принципів та характеру лікування захворювань; здатність до діагностування невідкладних станів; здатність до визначення тактики та владіння навичками надання екстреної медичної допомоги; навички виконання медичних маніпуляцій; здатність до визначення тактики ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду; здатність до ведення медичної документації.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 1 – здобуття особою загальних та спеціальних фундаментальних і професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок, компетенцій, необхідних для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з її діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді.

ПРН 2 – знання психофізіологічних особливостей людини, здоров'я людини, підтримки здоров'я, профілактики захворювань, лікування людини, здоров'я населення. Застосування знань та розуміння.

ПРН 3 – здатність застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій.

ПРН 4 – збір інформації про пацієнта.

ПРН 5 – оцінювання результатів опитування, фізичного обстеження, даних лабораторних та інструментальних досліджень.

ПРН 6 – встановлення попереднього клінічного діагнозу захворювання.

ПРН 7 – визначення характеру, принципів лікування захворювань.

ПРН 8 – визначення необхідної дієти при лікуванні захворювань.

ПРН 9 – визначення тактики ведення контингенту осіб, що підлягають диспансерному нагляду. ПРН 10 – діагностування невідкладних станів, визначення тактики надання екстреної медичної допомоги.

ПРН 15 – виконання медичних маніпуляцій.

ПРН 17 – ведення медичної документації, обробка державної, соціальної та медичної інформації.

ПРН 18 – здатність здійснювати оцінку стану здоров'я людини та забезпечувати його підтримку з урахуванням впливу навколишнього середовища та інших факторів здоров'я.

ПРН 20 – здатність застосовувати набуті знання щодо існуючої системи охорони здоров'я для оптимізації власної професійної діяльності та участі у вирішенні практичних завдань галузі. ПРН 21 – сформованість фахівця з належними особистими якостями, який дотримується етичного кодексу лікаря.

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних соціальних навичок (Soft skills): комунікативність (реалізується через: метод роботи групах тамозковий штурм під час аналізу клінічних кейсів, метод презентації результатів самостійної роботи та їх захисту в групі); робота в команді (реалізується через: метод роботи групах тамозковий штурм під час аналізу клінічних кейсів); конфлікт-менеджмент (реалізується через: ділові ігри), тайм-менеджмент (реалізується через:

метод самоорганізації під час аудиторної роботи в групах та самостійної роботи); лідерські навички (реалізується через: метод презентації результатів самостійної роботи та їх захисту в групі).

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Названня показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	Нормативна	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: 228 «Педіатрія»	Рік підготовки:	
			-
		5-й	
		Семестр	
			-
		9-10-й	
Годин для денної (або вечірньої) форми навчання: аудиторних – 60 самостійної роботи студента -60	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Магістр	Лекції	
		8 год.	
		Практичні, семінарські	
		52 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	-
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю:	
Курсовий іспит			

2.1. Опис дисципліни.

2.2.1. Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Хірургічна патологія дихальної системи.	2	мультимедійна презентація
2	Захворювання молочної залози	2	мультимедійна презентація
3	Артеріальні тромбози та емболії	2	мультимедійна презентація
4	Хірургічна патологія магістральних та периферичних вен	2	
	Всього годин	8	

2.2.2. Семінарські заняття

Не передбачено програмою.

2.2.3. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
Розділ дисципліни I. Хірургічна патологія дихальної системи				
1	Гнійні захворювання легень і плеври.	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
2	Травми грудної клітки	2	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
Розділ дисципліни 2. Хірургічна патологія серця				
3	Сучасні методи діагностики, малоінвазивного оперативного лікування захворювань серця. Набуті вади серця.	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
4	Ішемічна хвороба серця. Ускладнення: інфаркту міокарда.	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
Розділ дисципліни 3. Захворювання межистіння				
5	Захворювання межистіння.	2	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
6	Захворювання та травми стравоходу	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
Розділ дисципліни 4. Хірургічна ендокринологія				

7	Хірургічні захворювання молочної залози	2	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
8	Захворювання щитовидної залози. Еутиреоїдний і токсичний зоби.	2	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
Розділ дисципліни 5. Хірургічна патологія артерій				
9	Абдомінальний ішемічний синдром.	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
10	Артеріальні тромбози і емболії артерій кінцівок.	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
11	Хронічна ішемія нижніх кінцівок. Облітеруючий атеросклероз і ендартеріт.	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
Розділ дисципліни 6. Хірургічна патологія венозної та лімфатичної систем				
12	Тромбоемболія легеневої артерії.	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
13	Варикозне розширення вен нижніх кінцівок.	2	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
14	Гострі тромбози магістральних вен кінцівок.	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)

				тему, тестовий контроль)
15	Післятромбофлебітичний синдром. Захист історії хвороби.	4	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
16	Лімфедема кінцівок.	2	Бесіда, ілюстрація, презентація, відіоролики, відеофільми, дискусія, опрацювання практичних навичок.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати, виступ на задану тему, тестовий контроль)
	Підсумковий контроль	Згідно розкладу сесії		Іспит
	Всього годин	52		

2.2.4. Лабораторні заряття

Не передбачено програмою.

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Хірургічні захворювання діафрагми	4	Самостійна робота студента з літературою та методичними матеріалами з теми.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати)
2	Аневризми аорти	4	Самостійна робота студента з літературою та методичними матеріалами з теми.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати)
3	Діабетична стопа	4	Самостійна робота студента з літературою та методичними матеріалами з теми.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати)
4	Сучасні мініінвазивні технології в хірургії магістральних судин та серця .	4	Самостійна робота студента з літературою та методичними матеріалами з теми.	Поточний контроль (усне та письмове опитування, реферати)
5	Підготовка до практичних занять та курсовом іспиту.	36	Самостійна робота студента з літературою та методичними матеріалами з теми.	Підсуковий контроль (іспит)
	Всього годин	60		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ».

При кредитно-трансферній системі організації навчального процесу ECTS вивчення дисципліни «Хірургія» на IV-у та VI-у курсі завершується диференційованим заліком, а V – курсовим іспитом. Передбачені наступні форми контролю успішності навчання:

1. Контроль поточної навчальної діяльності (ПНД) студентів на кожному практичному занятті. Викладачі слідкують за тим, щоб кожен студент отримав необхідну компетенцію в областях, що входять до тем практичних занять. Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби оцінки рівня підготовки студентів: тести, розв'язання ситуаційних задач, трактування та оцінка результатів лабораторних досліджень, методика призначення терапії, контроль засвоєння практичних навичок. Оцінювання та контроль ПНД студентів здійснюється викладачем академічної групи, після засвоєння студентами кожної теми дисципліни. Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни кожному студенту викладачем в «Журналі обліку успішності і відвідування занять студентами» (форма № ЕН-1) виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно». На кожному практичному занятті оцінюються знання і практичні навички (уміння) всіх присутніх студентів; Про присутність студента на занятті свідчить наявність оцінок у відповідних графах, відсутність на заняттях відмічається в першій графі знаком «нб».

За підсумками кожного семестру середню оцінку (с точністю до сотих) за поточну діяльність викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу системи АСУ. Середній бал поточної успішності викладачем кафедри переводиться в 120-бальну шкалу ECTS. 2. Оцінювання самостійної роботи студентів. Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Допуск до диференційованого заліку або курсовому іспиту визначається у балах ПНД (середня арифметична за два семестри), а саме: min - 70, max - 120 балів.

2. Диференційований залік (ДЗ) курсовий іспит (КІ). ДЗ проводиться викладачем академічної групи на останньому занятті з дисципліни, КІ в період сесії на прикінці навчального року згідно розкладу. Безпосередньо ДЗ та КІ оцінюється від 50 до – 80 балів.

Методика проведення КІ та ДЗ однакова.

1. Оцінювання засвоєння практичних навичок («виконав-не виконав») в день складання. .

2. Оцінювання теоретичних знань за всіма темами дисципліни за складеними на кафедрі білетами - 5 питань в кожному.

Допускається до оцінювання теоретичних знань при отриманні позитивних результатів оцінювання засвоєння практичних навичок.

Оцінювання теоретичних знань проводиться за 4-бальною (традиційною) системою (оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно») з перерахуванням у багатобальну шкалу ECTS (див. таб).

Оцінка з дисципліни є сума балів за ПНД за рік та ДЗ або КІ у балах від min – 120 до max - 200 і відповідає традиційній оцінці: «задовільно», «добре», «відмінно».

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Для зарахування студент має отримати від 70 до 120 балів.

Оцінювання теоретичних знань.

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають теоретичну частину дисципліни	За кожну відповідь студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає: «5» - 16 балів; «4» - 13 балів; «3» - 10 балів.
1	16	13	10		
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

. Для зарахування студент має отримати від 50 до 80 балів.

Конвертація балів оцінювання дисципліни в ECTS та традиційні оцінки

Оцінка дисципліни в балах ECTS	Оцінка за шкалою ECTS	Традиційна оцінка з дисципліни
200 – 180	A	5
179 – 160	B	4
159 – 150	C	4
149 – 130	D	3
129 – 120	E	3
119-0	F,F _x	2

Іспит або диференційований залік з дисципліни або її частини - це процес, протягом якого перевіряються отримані за курс (семестр):

- рівень теоретичних знань;
- розвиток творчого мислення;
- навички самостійної роботи;
- компетенції - вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань.

Диференційований залік проводиться викладачем групи на останньому практичному занятті, а для проведення сесії встановлюється розклад, затверджений ректором ХНМУ із зазначенням конкретних дат складання іспитів.

Якщо іспит не складено, встановлюються дати перескладання під час канікул, допочатку наступного семестру.

3.2.- 3.3. Питання до заліку та іспиту. Контрольні питання.

Травма органів грудної клітки

1. Класифікація післятравматичного гемотораксу.
2. Лікувальна тактика при закритій травмі грудної клітки, ускладненої гемотораксом.
3. Ознаки внутрішньоплевральної кровотечі. Показання до торакотомії.
4. Лікувальна тактика при згорненому гемотораксі.
5. Діагностика та лікування проникаючої рани серця.
6. Класифікація післятравматичного пневмотораксу.
7. Причини виникнення підшкірної емфіземи. Методи лікування.
8. Причини виникнення та клінічний перебіг медіастинальної емфіземи. Лікування
10. Лікування післятравматичного пневмотораксу. Види аспіраційних систем.
11. Лікування відкритого пневмотораксу.
12. Лікувальна тактика при напруженому (клапанному) пневмотораксі.
13. Види новокаїнової блокади при закритій травмі грудної клітки.
14. Показання та техніка виконання пункції плевральної порожнини при травмі.
15. Показання та техніка дренивання плевральної порожнини при травмі.
16. Методи фіксації грудної стінки при флотуючому переломі ребер.
17. Лікувальна тактика при флотуючому переломі ребер.
18. Клініка подвійного перелому ребер.
19. Лікувальна тактика при обмеженому пневмотораксі.
20. Ранні ускладнення закритої травми грудної клітки.
21. Пізні ускладнення закритої травми грудної клітки
22. Клініко-рентгенологічні ознаки малого гемотораксу.

Гнійні захворювання легень і плеври

Абсцеси легень

1. Причини виникнення гострого абсцесу легень.
2. Клінічні форми гангрен легень.
3. Клінічні симптоми гострого абсцесу легень в стадії "до розкриття".
4. Клінічні симптоми гострого абсцесу легень в стадії "після розкриття".
5. Клініка хронічного абсцесу легень.
6. Додаткові методи обстеження хворих з нагнійними захворюваннями легень.
7. Диференціальна діагностика хронічного абсцесу легень та раку з розпадом.
8. Диференціальна діагностика повітряної кісти та хронічного абсцесу легень.
9. Методи санації трахеобронхіального дерева.
10. Лікування гангренозного абсцесу легень.
11. Лікування гострого абсцесу легень. Показання до оперативного лікування.
12. Тактика лікування ускладненого гострого абсцесу легень.

Емпієма плеври

1. Гостра емпієма плеври. Етіологія, патогенез, клініка.
2. Клінічні прояви обмеженої емпієми плеври. Рентгенологічна картина.
3. Клініка обмеженого піопневмотораксу. Рентгенологічні ознаки.
4. Тотальний піопневмоторакс. Етіологія, клінічний перебіг.
5. Додаткові методи обстеження при хронічних гнійних процесах в плеврі.
6. Диференціальна діагностика емпієми плеври та піопневмотораксу.
7. Клініка хронічної емпієми.
8. Додаткові методи обстеження при піопневмотораксі.
9. Тактика лікування хворих з піопневмотораксом.
10. Показання до пункції плевральної порожнини.
11. Техніка виконання пункції плевральної порожнини.
12. Показання до дренивання плевральної порожнини.
13. Техніка дренивання плевральної порожнини.
14. Особливості консервативного лікування піопневмотораксу.

Набуті вади серця

1. Стадії мітрального стенозу.
2. Клінічні прояви I-II стадії мітрального стенозу.
3. Ускладнення мітрального стенозу.
4. Допоміжні методи обстеження при мітральному стенозі.
5. Хірургічне лікування мітрального стенозу.

Ішемічна хвороба серця. Ускладнення

1. Ішемічна хвороба серця. Клініка, діагностика, хірургічне лікування.
2. Патогенез та ускладнення повної атріовентрикулярної блокади.
3. Повна атріовентрикулярна блокада. Клініка. Діагностика.
4. Синдром слабості синусового вузла. Показання до хірургічного лікування.
5. Види і показання до тимчасової електрокардіостимуляції.
6. Показання до постійної електрокардіостимуляції.

Сучасні методи діагностики, малоінвазивного оперативного лікування захворювань серця

1. Основні неінвазивні методи діагностики захворювань серця, показання до їх проведення, трактування одержаних результатів.
2. Основні інвазивні методи діагностики захворювань серця, показання до їх проведення, трактування одержаних результатів, можливі ускладнення.
3. Малоінвазивні методи лікування захворювань серця, показання при окремих захворюваннях, можливі ускладнення.

Захворювання та травми стравоходу

1. Анатомічні та фізіологічні звуження стравоходу
2. Клінічні стадії ахалазії стравоходу.
3. Ахалазія стравоходу Клініка, діагностика.
4. Дані об'єктивного обстеження при ахалазії стравоходу
5. Диференціальна діагностика ахалазії стравоходу та раку стравоходу.
6. Лікування ахалазії I-II стадій.
7. Класифікація дивертикулу стравоходу
8. Ускладнення дивертикулу стравоходу. Лікувальна тактика.
9. Консервативне та оперативне лікування ахалазії стравоходу.
10. Ускладнення біфуркаційного дивертикулу стравоходу. Клінічний перебіг.
11. Хірургічні доступи при дивертикулі стравоходу.
12. Хірургічне лікування дивертикулу Ценкера. Інтраопераційні та післяопераційні ускладнення.
13. Клінічні стадії опіку стравоходу.
14. Невідкладна допомога при опіку стравоходу.
15. Консервативне лікування опіку стравоходу.
16. Хірургічні доступи при операціях на стравоході.
17. Види пластики при рубцевих стриктурах стравоходу.
18. Хірургічне лікування рубцевих стриктур стравоходу
19. Клініка епіфренального дивертикулу. Додаткові методи обстеження.
20. Тактика лікування хворих з ятрогенним пошкодженням стравоходу.
21. Лікування ятрогенної перфорації нижньогрудного відділу стравоходу.

Еутиреїдний і токсичний зоб

1. Класифікація еутиреїдного і токсичного зобу.
2. Клінічна симптоматика еутиреїдного і токсичного зобу.
3. Спеціальні методи дослідження.
4. Диференціальна діагностика.
5. Показання до хірургічного лікування.
6. Передопераційна підготовка.
7. Види оперативних втручань. Можливі післяопераційні ускладнення.
8. Надання першої невідкладної медичної допомоги при тиреотоксичному кризі.

Дисгормональні, пухлинні захворювання молочної залози

1. Класифікація та етіопатогенез маститу.
2. Клінічна симптоматика та стадії перебігу різних форм маститу.
3. Клініка атипових форм маститу.
4. Можливі ускладнення маститу, їх клінічні прояви.
5. Принципи сучасної діагностики захворювань молочної залози (лабораторної та інструментальної).

6. Консервативна терапія маститу в інфільтративній стадії .
7. Існуючі методи лікування даних захворювань (консервативні, оперативні). Вибір лікувальної тактики.
8. Основні принципи патогенетично обґрунтованої консервативної терапії маститу в інфільтративній стадії і мастопатій, доброякісних пухлин та рака молочної залози (як складової частини комплексної терапії, в т.ч. хірургічної, променевої)).
9. Види оперативних втручань при маститі, хірургічні доступи, методи знеболювання.
10. Класифікація мастопатій і доброякісних пухлин молочної залози.
11. Класифікація рака молочної залози.
12. Диференціальна діагностика мастопатій, доброякісних пухлин та рака молочної залози.
13. Сучасне лікування мастопатій, доброякісних пухлин та рака молочної залози.
14. Види оперативних втручань при пухлинних захворюваннях молочної залози.
15. Профілактика пухлинних захворювань молочної залози.

Хронічні оклюзуючі захворювання магістральних артерій кінцівок

1. Етіологія, патогенез облітеруючого атеросклерозу та ендартеріїту нижніх кінцівок.
2. Класифікація хронічної ішемії та рівня оклюзії магістральних артерій при облітеруючому атеросклерозі за О.О.Шалімовим.
3. Сучасна теорія та фактори ризику розвитку атеросклерозу.
4. Методи обстеження артеріальної системи.
5. Ускладнення облітеруючого атеросклерозу артерій нижніх кінцівок та методи їх запобігання.
6. Визначення, клінічна характеристика та методи хірургічного лікування синдрому Лериша.
7. Показання та протипоказання до хірургічного лікування облітеруючого атеросклерозу магістральних артерій нижніх кінцівок.
8. Показання та протипоказання до хірургічного лікування облітеруючого ендартеріїту нижніх кінцівок.
9. Ранні післяопераційні ускладнення реконструктивних операцій на магістральних артеріях нижніх кінцівок при облітеруючому атеросклерозі та методи їх запобігання.
10. Показання та протипоказання до консервативного лікування облітеруючих захворювань артерій нижніх кінцівок.
11. Реабілітація хворих, які перенесли реконструктивні операції на аорті та магістральних артеріях.
12. Сучасні методи аортоартеріографії, ускладнення аортографії та методи їх запобігання.
13. Методи зниження концентрації холестерину та ліпопротеїдів в плазмі крові (фармакологічні, інструментальні).

Емболії та гострі тромбози магістральних артерій кінцівок

1. Причини емболії та гострого тромбозу магістральних артерій.
2. Клінічна характеристика емболії та гострого тромбозу магістральних артерій.
3. Класифікація гострої ішемії нижніх кінцівок за В.С.Савельєвим.
4. Диференціальна діагностика емболії та гострого тромбозу магістральних артерій.
5. Хірургічна тактика та методи оперативного лікування емболії та гострого тромбозу магістральних артерій.
6. Особливості ведення післяопераційного періоду після хірургічного втручання з приводу емболії та гострого тромбозу магістральних артерій.
7. Показання до консервативного лікування, препарати, що використовуються.
8. Антикоагулянти, фібринолітичні тромболітичні препарати.
9. Методи контролю за зсідаючою системою, їх характеристика.

Абдомінальний ішемічний синдром

1. Класифікація та етіопатогенез АІС.
2. Клінічна симптоматика та стадії перебігу АІС.
3. Можливі ускладнення АІС та їх клінічні прояви.
4. Принципи сучасної діагностики (лабораторної та інструментальної) АІС.
5. Перелік схожих захворювань, з якими треба проводити диференціальну діагностику АІС.
6. Існуючі методи лікування АІС (консервативні, оперативні). Вибір лікувальної тактики.
7. Основні принципи патогенетично обґрунтованої консервативної терапії АІС.
8. Види оперативних втручань та показання до них при АІС.
9. Особливості ведення післяопераційного періоду, можливі післяопераційні ускладнення, їх профілактика, діагностика, лікування при АІС.

10. Діагностика та лікування ускладнень АІС.

11. Експертиза непрацездатності хворих з даною патологією, принципи реабілітації, показання до диспансерного нагляду.

Варикозна хвороба нижніх кінцівок

1. Фактори, що забезпечують нормальну венозну гемодинаміку.
2. Етіологія варикозного розширення вен.
3. Патогенез порушення венозної гемодинаміки при варикозній хворобі.
4. Клінічна характеристика варикозної хвороби нижніх кінцівок,
5. Клінічна характеристика хронічної венозної недостатності I ст.
6. Клінічна характеристика хронічної венозної недостатності II ст.
7. Клінічна характеристика хронічної венозної недостатності III ст.
8. Ускладнення варикозної хвороби.
9. Функціональні проби для визначення стану клапанів поверхневих, комунікантних та глибоких вен нижніх кінцівок.
10. Методи та показання до флебографії.
11. Диференціальна діагностика варикозного вузла пахвинної ділянки і стегнової грижі.
12. Диференціальна діагностика варикозної хвороби і природженої дисплазії вен.
13. Консервативне лікування варикозної хвороби нижніх кінцівок.
14. Лікування екземи та дерматиту, спричинених хронічною венозною недостатністю.
15. Лікування трофічної виразки, спричиненої хронічною венозною недостатністю.
16. Показання та протипоказання до хірургічного лікування варикозної хвороби нижніх кінцівок.
17. Послідовність виконання операції сафенектомії.
18. Причини рецидиву варикозного розширення вен нижніх кінцівок після сафенектомії.
19. Лікування рецидиву варикозного розширення вен нижніх кінцівок після сафенектомії.
20. Профілактика варикозної хвороби нижніх кінцівок.

Гострі тромбози магістральних вен кінцівок

1. Етіологія тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок.
2. Причини тромбофлебіту нерозширених підшкірних вен.
3. Патогенез і клініка мігруючого тромбофлебіту підшкірних вен.
4. Клінічні прояви гострого тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок.
5. Диференціальна діагностика тромбофлебіту підшкірних і глибоких вен нижніх кінцівок.
6. Диференціальна діагностика тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок і бешихи.
7. Диференціальна діагностика тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок і лімфангіту.
8. Лікування післяін'єкційного тромбофлебіту підшкірних вен верхніх кінцівок.
9. Консервативне лікування тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок.
10. Показання та протипоказання до оперативного лікування гострого тромбофлебіту підшкірних вен нижніх кінцівок.
11. Техніка операцій при гострому тромбофлебіті підшкірних вен нижніх кінцівок.
12. Етіологічні та патогенетичні фактори тромбозу глибоких вен нижніх кінцівок.
13. Клінічні прояви тромбозу вен гомілок.
14. Клінічні прояви ілеофemorального тромбозу.
15. Клінічна характеристика білої флегмазії.
16. Клінічна характеристика синьої флегмазії.
17. Клініка тромбозу нижньої порожнистої вени.
18. Гострий тромбоз печінкових вен - синдром Бадда-Хіарі.
19. Етіологія, клінічна характеристика і лікування синдрому Педжета-Шретера.
20. Диференціальна діагностика тромбозу глибоких вен нижніх кінцівок і лімфостазу.
21. Диференціальна діагностика білої флегмазії і емболії стегнової артерії.
22. Консервативне лікування тромбозу глибоких вен нижніх кінцівок.
23. Особливості хірургічного лікування ілеофemorального тромбозу.
24. Шляхи запобігання ТЕЛА при хірургічному лікуванні ілеофemorального тромбозу.
25. Профілактика тромбозу глибоких вен нижніх кінцівок в ранньому післяопераційному періоді.

Тромбоемболія легеневої артерії

1. Класифікація й етіопатогенез ТЕЛА.
2. Клінічна симптоматика й перебіг ТЕЛА.
3. Сучасна діагностика даної патології (лабораторна, інструментальна).

4. Перелік захворювань клінічно схожих, з якими потрібно проводити диференціальну діагностику передбачуваної ТЕЛА.
5. Надання першої невідкладної медичної допомоги при ТЕЛА
6. Існуючі методи лікування ТЕЛА. Вибір лікувальної тактики.
7. Основні принципи патогенетично обґрунтованої консервативної терапії ТЕЛА.
8. Види оперативних втручань і показання до їхнього застосування ТЕЛА.
9. Експертиза непрацездатності хворих з ТЕЛА, принципи реабілітації, показання для диспансерного спостереження.

Посттромбофлебітичний синдром

1. Етіологія, патогенез післятромбофлебітичного синдрому.
2. Особливості венозної гемодинаміки у хворих з ПТФС.
3. Клінічна характеристика склеротичної форми післятромбофлебітичного синдрому.
4. Клінічна характеристика варикозної форми післятромбофлебітичного синдрому.
5. Клінічна характеристика набряково-больової форми післятромбофлебітичного синдрому.
6. Клінічна характеристика виразкової форми післятромбофлебітичного синдрому.
7. Патогенез виникнення трофічної виразки у хворих з ПТФС.
8. Особливості клінічної симптоматики у хворих з ілеофemorальним ПТФС.
9. Диференціальна діагностика ПТФС і лімфостазу.
10. Диференціальна діагностика ПТФС і природженої ангіодисплазії.
11. Консервативне лікування ПТФС.
12. Особливості оперативного лікування ПТФС глибоких вен гомілки.
13. Оперативне лікування хворих з ілеофemorальним ПТФС.

Лімфадема кінцівок

1. Етіологія і патогенез лімфостазу.
2. Клінічна характеристика стадії лімфедми.
3. Клінічна характеристика стадії фібредми.
4. Диференціальна діагностика лімфедми і набряків при захворюваннях серця.
5. Диференціальна діагностика лімфедми і набряків при захворюваннях нирок.
6. Диференціальна діагностика лімфостазу нижніх кінцівок (після-тромбофлебітичний синдром, варикозна хвороба, тромбоз вен нижніх кінцівок).
7. Методи обстеження лімфатичної системи.
8. Показання та методи виконання лімфографії.
9. Показання та методи консервативного лікування лімфостазу.
10. Види оперативних втручань, спрямованих на відновлення відтоку лімфи.
11. Оперативне лікування лімфостазу в стадії фібредми.

Захворювання межистіння.

1. Хірургічні аспекти анатомії переднього середостіння.
2. Клініка пухлин переднього середостіння.
3. Лікування гострого медіастиніту.
4. Етіологія, патогенез, клінічний перебіг синдрому верхньої порожнистої вени.
5. Діагностика синдрому верхньої порожнистої вени.
6. Хірургічні доступи при операціях на органах середостіння.
9. Хірургічне лікування пухлин заднього середостіння.
1. Класифікація грижі стравохідного отвору діафрагми.
2. Клінічний перебіг ковзної грижі стравохідного отвору діафрагми.
3. Рентгенологічні ознаки ковзної грижі стравохідного отвору діафрагми.
4. Лікування ковзної грижі стравохідного отвору діафрагми.
5. Лікування параезофагальної грижі стравохідного отвору діафрагми.
6. Клінічні прояви релаксації діафрагми.
7. Лікування та діагностика релаксації діафрагми.

Аневризми аорти

1. Класифікація та етіопатогенез аневризм грудного і черевного відділів аорти.
2. Клінічна симптоматика і перебіг аневризм грудного і черевного відділів аорти.
3. Можливі ускладнення аневризм грудного і черевного відділів аорти та їх клінічні прояви.
4. Сучасна інструментальна діагностика даної патології.

5. Перелік схожих (клінічно) захворювань, з якими потрібно проводити диференціальну діагностику аневризми грудного і черевного відділів аорти.

6. Існуючі методи лікування аневризм грудного і черевного відділів аорти. Вибір лікувальної тактики.

7. Види оперативних втручань і показання до їх застосування при аневризмі грудного і черевного відділів аорти. Хірургічні доступи, мініінвазивні втручання.

8. Особливості ведення післяопераційного періоду, можливості післяопераційних ускладнень, їх профілактика, діагностика, лікування.

9. Діагностика і лікування ускладнень аневризм грудного і черевного відділів аорти.

10. Експертиза непрацездатності хворих з аневризмою грудного і черевного відділів аорти, принципи реабілітації, показання для диспансерного спостереження.

Діабетична стопа.

1. Класифікація синдрому діабетичної стопи (СДС)

2. Патогенез діабетичної полінейропатії.

3. Патогенез діабетичної остеоартропатії.

4. Патогенез діабетичної мікроангіопатії.

5. Патогенез діабетичної макроангіопатії.

6. Розвиток раневого процесу у хворих на СДС.

7. Клініка та діагностика СДС.

8. Групи ризику у хворих на СДС.

9. Основні положення лікування невропатичної форми СДС.

10. Основні положення лікування нейроостеоартропатії.

11. Основні положення лікування нейроішемічної та ішемічної форм СДС.

12. Корекція метаболічних порушень при СДС.

13. Антибіотикотерапія у хворих на СДС.

14. Засоби «розвантаження» ураженої кінцівки у хворих на СДС.

15. Основні положення хірургічного лікування хворих на СДС.

Сучасні мініінвазивні технології в хірургії магістральних судин та серця (стенування судин, ендоскопічне аорто-коронарне шунтування)

1. Які різновидності стентів використовуються для стентування коронарних артерій?

2. Які показання для стентування коронарних артерій?

3. Які існують типи стентування коронарних артерій?

4. Які можливі ускладнення стентування коронарних артерій?

5. При ураженні яких коронарних артерій можливе ендоскопічне мамарокоронарне шунтування?

Алотрансплантанти та лазерна хірургія в ангіології.

1. Історія питання.

2. Вимоги до судинних протезів.

3. Основні типи алотрансплантантів.

4. Показання до застосування судинних протезів в ангіології; види оперативних реконструктивних втручань.

5. Ускладнення алопротезування судин та шляхи їх усунення

6. Фізичні основи та види лазерного випромінювання

7. Знати види фотобіологічних процесів

8. Знати способи доставки лазерного випромінювання до пацієнта

9. Знати показання та протипоказання до застосування лазерних технологій в ангіології

3.4. Індивідуальні завдання

Додатковими балами оцінюються виконані індивідуальні завдання студента:

доповідь реферата на практичному занятті 1–2 бали; доповідь з презентацією на практичному занятті 1–3 бали; доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, написання тез, статей 1–5 балів; участь у Всеукраїнській олімпіаді – 5-10 балів .

3.5. Правила оскарження оцінки

Спірні питання щодо поточного оцінювання вирішуються упродовж тижня після оголошення результатів поточного контролю. Здобувач вищої освіти має право звернутися за обґрунтуванням щодо результатів поточного оцінювання та/або наявними, на його думку, порушеннями процедури проведення контрольного заходу до викладача, який здійснював оцінювання або завідувача кафедри.

Оскарження результатів підсумкового контролю (екзамен, залік), здійснюється, як правило, у день проведення екзамену (заліку). Здобувач вищої освіти звертається до викладача, який проводив підсумковий семестровий (курсний) контроль за роз'ясненням щодо виставленої оцінки. Якщо здобувач незгодний з результатами підсумкового контролю має право звернутися до декана факультету з апеляційною заявою, в якій вказується причина подачі апеляції, яка буде розглянута за процедурою згідно «Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачів освіти ХНМУ». За наказом ректора створюється апеляційна комісія, під час засідання якої приймається рішення про обґрунтованість чи необґрунтованість апеляції.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Основний формат дисципліни змішаний - дисципліна, що має супровід в системі Moodle, викладання дисципліни, передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами дистанційного навчання, в якому використовуються доступні інформаційні інтерактивні технології (Googl Meet, ZOOM, Moodle), очне та дистанційне консультування.

Щоб успішно пройти відповідний курс необхідно регулярно відвідувати практичні заняття; мати теоретичну підготовку до практичних занять згідно тематики; не спізнюватися і не пропускати заняття; виконувати всі необхідні завдання і працювати кожного заняття; вміти працювати з партнером або в складі групи; звертатися до кураторів курсу з різних питань за тематикою занять і отримувати її, коли Ви її потребуєте.

Студенти можуть обговорювати різні завдання, але їх виконання - строго індивідуально. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття з метою, не пов'язаною з навчальним процесом. Не допускаються запізнення студентів на практичні заняття.

Відвідування пацієнтів під час курації в лікарні можливо за умови наявності у студентів відповідної форми одягу, санітарної книжки з відміткою про вакцинацію проти дифтерії, результатів обстеження на напруження імунітету за кором (або відмітка про вакцинацію), або іншими інфекційними захворюваннями згідно поточної епідемічної ситуації.

Студенти з особливими потребами можуть зустрічатися з викладачем або попередити його до початку занять, на прохання студента це може зробити староста групи. Якщо у Вас виникнуть будь-які питання, будь ласка, контакуйте з викладачем.

Заохочується участь студентів у проведенні наукових досліджень та конференціях за даною тематикою.

Усі студенти ХНМУ захищені «Положенням про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у Харківському національному медичному університеті», розроблено з метою визначення дієвого механізму врегулювання конфліктних ситуацій, пов'язаних із дискримінацією та сексуальними домаганнями. Дане Положення розроблено на підставі таких нормативно-правових актів України: Конституція України; Закону України «Про освіту»; Закону України «Про вищу освіту»; Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»; Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Загальна рекомендація № 25 до параграфу 1 статті 4 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Зауваження загального порядку № 16 (2005) «Рівне для чоловіків та жінок право користування економічними, соціальними і культурними правами» (стаття 3 Міжнародного пакту економічних, соціальних і культурних прав; Комітет з економічних, соціальних та культурних прав ООН); Рекомендації щодо виховання в душі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва і миру та виховання в душі поваги до прав людини і основних свобод (ЮНЕСКО); Концепція Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Харківський національний медичний університет забезпечує навчання та роботу, що є вільними від дискримінації, сексуальних домагань, залякувань чи експлуатації. Університет визнає важливість конфіденційності. Всі особи, відповідальні за здійснення цієї політики (співробітники/-ці деканатів, факультетів, інститутів та Центру гендерної освіти, члени студентського самоврядування та етичного комітету, проректор з науково-педагогічної роботи), дотримуються конфіденційності щодо осіб, які повідомляють або яких звинувачують у дискримінації або сексуальних домаганнях (за виключенням ситуацій, коли законодавство вимагає розголошення інформації та/або коли розкриття обставин Університетом необхідне для захисту безпеки інших).

ХНМУ створює простір рівних можливостей, вільний від дискримінації будь-якого національного, расового чи етнічного походження, статі, віку, інвалідності, релігії, сексуальної орієнтації, гендерної

приналежності, або сімейного стану. Всі права, привілеї, програми та види діяльності, що надаються студентам/-кам або співробітникам/-цям університету, розповсюджуються на всіх без винятку за умови належної кваліфікації. Антидискримінаційна політика та політика протидії сексуальним домаганням ХНМУ підтверджується Кодексом корпоративної етики та Статутом ХНМУ.

Поведінка в аудиторії.

Основні «так» та «ні». Слід пам'ятати що заняття проходять в установі охорони здоров'я (на базі 31 міської клінічної лікарні), що вимагає дотриманням низки вимог: обов'язкова наявність змінного взуття, халата, медичної шапочки. Заборонено без супроводу та дозволу викладача знаходитися у палатах, операційних, маніпуляційних, перев'язувальних. Потрібно не заважати роботі медичних співробітників та уникати прирікань з персоналом лікарні. При виникненні конфліктної ситуації з персоналом лікарні поставити до відома викладача. Слід пам'ятати - куріння у лікарні та на її території заборонено.

Важливо дотримуватися правил належної поведінки в у аудиторії. Ці правила є загальноприйнятими, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників. Під час занять дозволяється: - залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача; - пити безалкогольні напої; - фотографувати слайди презентацій; - брати активну участь у ході заняття (див. Академічні очікування від студенток/-ів). заборонено: - їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження); - палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби; - нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу; - грати в азартні ігри; - наносити шкоду матеріально-технічній базі університету та лікарні (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території); - галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику.

Охорона праці.

На першому занятті з курсу буде роз'яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Очікується, що кожен студент повинен знати де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Кафедра хірургії №3 підтримує нульову толерантність до плагіату. Від студентів очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в питання академічної доброчесності. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

Основна.

1. Лупальцов В.И., Лесовой В.Н. Неотложная хирургия органов брюшной полости и забрюшинного пространства. (рус, англ.) – Харьков: «Контраст», – 2014 – 416 с.
2. Лупальцов В.И. Осложнения язвенной болезни желудка и 12 перстной кишки: хирургическое лечение. - К.: Лига-Информ, 2009. - 133 с.
3. Хирургия. Часть 1,2, (Модуль 2,4 Торакальная, сердечно-сосудистая, эндокринная хирургия): Учебник (для студентов 5,6, курсов медицинских факультетов медицинских вузов) под ред. В.В. Бойко. – Харьков, 2018. – 325 с
4. Невідкладні стани в хірургії. Навчальний посібник. За редакцією Л.М. Ковальчука -Медицина, 2017-560 с.
5. Вказівки з воєнно-польової хірургії. / За ред. Я.Л. Заруцького. – К.:СПД Чалчинська Н.В., 2014. – 396 с.
6. Березницький Я.С. та спів. Хірургічні хвороби. Підручник // Київ, «Медицина», 2017-408 с.

Допоміжна

1. Хірургія:Підручник // Захараш, О.І.Пойда, М.Д.Кучер.-К.:Медицина, 2006.-656с.
2. Невідкладна військова хірургія. Українське видання.- «Наутилус». – 2015 – 467 с.
3. Moshe Schein. Schein's common sense emergency abdominal surgery. Springer. – 2005. – 458 p.

- J.R. Howe. Endocrine and Neuroendocrine Surgery / James R. Howe // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2017. – 160 p.
4. Textbook of Surgery, 4th Edition. Julian A. Smith, Andrew H. Kaye, Christopher Christophi, Wendy A. Brown. -2019- 816p.
5. Lumley J.S.P. Vascular Surgery / J.S.P. Lumley, Jamal J. Hoballah // Springer-Verlag Berlin Heidelberg. – 2009. – 462 p.

7. ІНФОРМАЦІНІ РЕСУРСИ

1. Стенд кафедри «Рекомендована література».
2. <http://repo.knmu.edu.ua/> (Репозитарій ХНМУ).
3. <http://libr.knmu.edu.ua/> (Наукова бібліотека ХНМУ).
4. [http:// surgery3.knmu.edu.ua](http://surgery3.knmu.edu.ua) (Кафедра хірургії №3).
5. Бібліотека кафедри.
- 7 <http://hirurgiya.com.ua/> (Журнал «Клінічна хірургія»).
8. <http://www.mayo.edu/research> (Клініка Мейо, США).
9. <http://videlectures.net/Top/Medicine/> (Колекція високоякісних медичних відеолекцій світу).
10. http://elibrary.ru/projects/subscription/rus_titles_free.asp? (Російські наукові журнали у вільному доступі).
11. <http://www.iemrams.spb.ru/russian/library/librus.htm> (Научная библиотека Института экспериментальной медицины).
12. <http://www.medlit.ru/journals/> (Журнали видання «Медицина»).
13. <http://mediasphera.ru/journals/pirogov/> (Хирургия. Журнал им. Н.И. Пирогова.8 ІНШЕ

8. ІНШЕ

Корисні посилання

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nak-poriad-pogl-vyv-dysc.docx

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю здобувачів освіти ХНМУ. http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1226%3A2013-03-25-12-07-55&catid=4%3A2011-05-04-07-20-12&Itemid=19&lang=uk

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра дитячої хірургії та дитячої анестезіології

Навчальний рік 2021-2022

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ
«ДИТЯЧА ХІРУРГІЯ»

Нормативний освітній компотнент

Форма здобуття освіти очна

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 228 «Педіатрія»

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма)

Другого магістерського рівня

Курс 5

Силабус навчальної дисципліни
розглянуто на засіданні кафедри
дитячої хірургії та дитячої
анестезіології

протокол від 27.08.2021р. № 13

Завідувач кафедри, професор

Давиденко В.Б.

Схвалено методичною комісією
з проблем хірургічного профілю

протокол від 30.08.2021р. № 1

Голова, професор

Стипівий В.О.

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Давиденко Вячеслав Борисович, зав. кафедри, д. мед .наук, професор,
2. Данилова Вікторія Василівна завуч кафедри, к. мед .наук, доцент
3. Басилайшвілі Юрій Валентинович к. мед .наук, доцент

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Давиденко Вячеслав Борисович Басилайшвілі Юрій Валентинович Лапшин Вячеслав Васильович Сігаєв Борис Євгенович Данилова Вікторія Василівна Овчаренко Сергій Сергійович
Контактний тел.	+38050 325 55 73 +38099 380 41 43 +38099 380 41 43 +38067 703 36 37 +38067 749 76 65 +38067 571 11 19
E-mail:	davslav47@gmail.com yurii.basylaishvili@gmail.com vlapshin1948@gmail.com sibor2111@gmail.com vikim6389@gmail.com serg123@i.ua
	КОРПОРАТИВНА ПОШТА ХНМУ vb.davydenko@knmu.edu.ua
	yv.basilaishvili@knmu.edu.ua
	vv.lapshyn@knmu.edu.ua
	by.sihaiev@knmu.edu.ua
	vv.danylova@knmu.edu.ua
	ss.ovcharenko@knmu.edu.ua
Розклад занять	Згідно розкладу учбового відділу
Консультації	Очні консультації: 3 17:00 до 19:00, (посилання на телефони) за попередньою домовленістю Он-лайн консультації: система Moodle, система ZOOM згідно з розкладом
Локація	заняття проводяться в умовах КНП ХОР ОДКЛ № 1, дистанційно – у системах ZOOM, Google meet або MOODLE

Контактний тел. та E-mail кафедри: kharpedsurg@yahoo.com
<http://distance.knmu.edu.ua/my/>

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Дитяча хірургія» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Дитяча хірургія»)

Опис навчальної дисципліни (анотація).

Дитяча хірургія базується на вивченні студентами пропедевтики дитячих хвороб з доглядом за дітьми, факультетської педіатрії та хірургії, дитячих хвороб та дитячих інфекційних хвороб, й інтегрується з цими дисциплінами.

Вивчення студентами дитячих хвороб і факультетської хірургії, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати знання дитячої хірургії в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності;

Закладає основи здорового дитинства та профілактики порушення функцій в процесі життєдіяльності зростаючого організму.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння навчальних дисциплін з пропедевтики дитячих хвороб з доглядом за дітьми, факультетської педіатрії та хірургії, дитячих хвороб та дитячих інфекційних хвороб, й інтегрується з цими дисциплінами.

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності; для закладання основ здорового дитинства та профілактики порушення функцій в процесі життєдіяльності зростаючого організму вивченні фахових дисциплін

1. Мета та завдання навчальної дисципліни «Дитяча хірургія»

1.1 Метою дисципліни «Дитяча хірургія» для студентів є послідовне формування особистості фахівця відповідного рівня освіти (магістра) у вищих медичних навчальних закладів.

Кінцева мета навчальної дисципліни «Дитяча хірургія» вищих медичних навчальних закладів впливає із мети освітньої та професійної підготовки випускників вищого медичного навчального закладу та визначається змістом теоретичних знань, методичної підготовки, практичних умінь і навичок, якими повинен оволодіти спеціаліст.

1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни «Дитяча хірургія» є:

- Вивчення студентами різних клінічних проявів вад розвитку, хірургічних захворювань, травм та їх ускладнення у дітей.
- Визначення етіологічних та патогенетичних факторів найбільш поширених хірургічних захворювань у дітей.
- Планування обстеження хворого, інтерпретування результатів лабораторних та інструментальних досліджень при типовому та атиповому перебігу хірургічних захворювань у дітей та їх ускладненнях.
- Проведення диференційної діагностики, обґрунтування і формулювання попереднього клінічного діагнозу вад розвитку та хірургічних захворювань у дітей.
- Визначення лікувальної тактики ведення дитини з вадами розвитку та хворої на основні хірургічні захворювання та травми.
- Інтерпретація загальних принципів лікування, реабілітації, профілактики при вадах розвитку, хірургічних захворюваннях у дітей.
- Діагностування невідкладних станів в клініці дитячої хірургії та визначення тактики надання термінової медичної допомоги дітям при хірургічних вадах розвитку, захворюваннях, травмах та ускладненнях.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей:

- *інтегральна;*
- *загальні;*
- *спеціальні (фахові, предметні).*

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 1 Володіти загальними та спеціальними фундаментальними та професійно-орієнтованими знаннями, уміннями, навичками, компетентностями, необхідними для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді

ПРН 2 Володіти знаннями щодо психофізіологічних особливостей людини, здоров'я людини, підтримки здоров'я, профілактики захворювань, лікування людини, здоров'я населення

ПРН 3 застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій

ПРН 4 проводити збір інформації про пацієнта

ПРН 5 оцінювати результати опитування, фізичного обстеження, даних лабораторних та інструментальних досліджень

ПРН 6 встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання

ПРН 7 визначати характер, принципи лікування захворювань

ПРН 8 визначати необхідну дієту, режим праці та відпочинку при лікуванні захворювань

ПРН 9 визначати тактику ведення контингенту осіб, що підлягають диспансерному нагляду

ПРН 10 проводити діагностування невідкладних станів, визначення тактики надання екстреної медичної допомоги

ПРН 15 виконувати медичні маніпуляції

ПРН 16 оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення

ПРН 17 вміти вести медичну документацію, обробляти державну, соціальну та медичну інформацію

ПРН 18 здійснювати оцінку стану здоров'я людини та забезпечувати його підтримку з урахуванням впливу навколишнього середовища та інших факторів здоров'я

ПРН 20 застосовувати набуті знання щодо існуючої системи охорони здоров'я для оптимізації власної професійної діяльності та участі у вирішенні практичних завдань галузі

ПРН 21 дотримуватись етичного кодексу лікаря, що забезпечує сформованість фахівця з належними особистими якостями

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **соціальний навичок (Soft skills):**

(реалізується через: метод роботи в парах та групах, мозковий штурм, метод самопрезентації), робота в команді (реалізується через: метод проєктів, ажурна пилка), конфлікт-менеджмент (реалізується через: метод драматизації, ігрові методи), тайм-менеджмент (реалізується через: метод проєктів, робота в групах, тренінги), лідерські навички (реалізується через: робота в групах, метод проєктів, метод самопрезентації).

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність вчитися і бути сучасно навченим
6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

8. Здатність працювати в команді.
9. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
10. Здатність працювати автономно.
11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК1. Здатність до розуміння предметної області за освітньою діяльністю.
- СК2. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у своєчасному обстеженні та лікуванні
- СК3. Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його основні функції
- СК4. Здатність враховувати медичні, психологічні, соціальні аспекти у практиці дитячого хірурга
- СК5. Здатність виконувати базові компоненти обстеження з дитячої хірургії та педіатрії: спостереження, опитування, аускультация та перкусія, пальпація, вимірювання та тестування, документувати їх результати
- СК6. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези.
- СК7. Здатність інтерпретувати результати досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення.
- СК8. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.
- СК9. Здатність представлення результатів досліджень в усній і письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів.
- СК9. Дотримання етики та академічної доброчесності.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

1. - інтерпретувати результати загальних та спеціальних методів дослідження, робити на основі цих даних узагальнення та практичні висновки;
2. - питання асептики та антисептики в хірургії; основні документи, які регламентують заходи з підтримання санітарно-епідеміологічного режиму хірургічних відділень;
3. - основи фармакотерапії (зокрема антибіотико- та гормонотерапії),

- основи імунології, антибіотикопрофілактики в хірургії;
4. - клінічну симптоматику основних хірургічних захворювань, особливості їх перебігу у дітей, диференційну діагностику хірургічних хвороб з суміжною (урологічною, гінекологічною, педіатричною) патологією;
 5. - провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого;
 6. - визначити необхідний обсяг лабораторних, рентгенологічних та інших спеціальних досліджень, організувати своєчасне їх виконання, прокоментувати їх результати;
 7. - чітко визначити тяжкість стану хворого та обсяг проведення реанімаційних заходів;
 8. - надати невідкладну допомогу хворим в термінальних ситуаціях (масаж серця та інші заходи для відновлення його роботи, штучне дихання, методи зупинки зовнішньої кровотечі, профілактика та лікування шоку, промивання шлунка при отруєннях та інші маніпуляції);
 9. - визначити покази для госпіталізації за профілем та організувати її;
 10. - провести покази для госпіталізації за профілем та організувати її;
 11. - провести диференційну діагностику захворювання у дітей, в разі потреби організувати консультацію профільних спеціалістів.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»	Нормативна	
Загальна кількість годин –60	Спеціальність: 228 «Педіатрія»	Рік підготовки (курс):	
		5-й	
		Семестр	
		9, 10-й	
Годин для денної форми навчання: аудиторних –40 самостійної роботи студента - 20	Освітній ступінь: другий (магістерський рівень)	Лекції	
		4 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		36 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		20 год.	год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид підсумковою контролю: залік, диф. залік			

2.1 Опис дисципліни

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Аноректальні вади та аномалії розвитку у дітей	2	
2	Вроджені та набуті захворювання нирок та сечостатевого шляхів у дітей (вроджений гідронефроз, уретрогідронефроз, ПСР).	2	
	Всього годин	4	

2.2.2 Семінарські заняття

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Синдром набряклої мошонки (перекрут гідатиди, гостро виникле гідроцеле оболонки сім'яного канатика та яєчка, перекрути сім'яного канатика). Травматичні ушкодження сечовивідної системи (ушкодження мошонки, уретри, сечового міхура, сечоводу, нирок).	4		
2	Вроджені кісти легень. Гіпоплазія легень.	5		
3	Вроджена часткова емфізема. Секвестрація легень.	5		
4	Атрезія стравоходу.	4		
5	Діафрагмальні грижі.	4		
6	Біліарна атрезія. Кіста холедоха	4		
7	Аноректальні вади та аномалії розвитку у дітей.	5		
8	Вроджені та набуті захворювання нирок та сечостатевого шляхів у дітей	5		
	Всього годин	36		

2.2.4. Лабораторні заняття

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Шлунково-стравохідний рефлюкс. Ахалазія. Халазія стравоходу	5		
2	Деонтологія дитячого віку.	5		
	Особливості антибіотикотерапії у дітей.	5		

	Токсико-септичний шок у дітей.	5		
	Всього годин	20		

Методи навчання: розповідь-пояснення, бесіда, лекція, ілюстрація, демонстрація, презентація, відеороліки, відеофільми, дискусія, круглий стіл, ділова, рольова, імітаційна гра, моделювання процесів і ситуацій, делегування повноважень, кейс-метод, метод проєктів, дебати, метод «Мозковий штурм», вебінар, спаринг-партнерство (навчання в парах), віртуальна консультація, віртуальна операційна, стандартизований пацієнт, використання манекенів високого рівня, міждисциплінарний тренінг та інші.

Методи контролю:

При вивченні дисципліни застосовується поточний та підсумковий контроль. Також передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу.

Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування, тестування, бесіди студентів із задалегідь визначених питань, у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями при обговоренні навчальних питань на практичних заняттях.

Задля оцінювання самостійної роботи здобувачів освіти пропонується альтернативний варіант (*за вибором*): традиційні види завдань: написання реферату або творчі види: підготовка мультимедійної презентації, опрацювання навчальної літератури (складання анотації, рецензування, цитування, тези першоджерел, доповнення лекцій).

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Він проводиться в усній формі. Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни.

Підсумковий семестровий контроль проводиться після завершення вивчення дисципліни у формі заліку.

Застосовуються наступні методи визначення рівня підготовки студентів:

1. Відповіді на контрольні питання.
2. Комп'ютерні тести.
3. Розв'язування клінічних ситуаційних задач.
4. Оцінка та трактування клініко-лабораторних та інструментальних обстежень.
5. Контроль оволодіння практичними навичками.

Підсумковий контроль здійснюється на підсумкових контрольних заняттях. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою.

Для тих студентів, які хочуть поліпшити оцінку з дисципліни, по завершенню вивчення дисципліни навчальним планом передбачено термін для

перескладання.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД)

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу»

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни (ПНД) та підсумкового заняття (ПЗ) студенту виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Підсумковий бал за поточну навчальну діяльність (ПНД) та підсумкові заняття (ПЗ) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицями 1 – 3.

Перерахунок середньої оцінки за ПНД та ПЗ для дисципліни, що завершуються диференційованим заліком, яку має набрати студент для допуску до диференційованого заліку – 70 балів, мінімальна позитивна оцінка на диференційованому заліку.

Таблиця 1

4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120
4,95 – 4,99	119
4,91 – 4,94	118
4,87 – 4,9	117
4,83 – 4,86	116
4,79 – 4,82	115
4,75 – 4,78	114
4,7 – 4,74	113
4,66 – 4,69	112
4,62, – 4,65	111
4,58 – 4,61	110
4,54 – 4,57	109
4,5 – 4,53	108
4,45 – 4,49	107
4,41 – 4,44	106
4,37 – 4,4	105
4,33 – 4,36	104
4,29 – 4,32	103
4,25 – 4,28	102
4,2 – 4,24	101
4,16 – 4,19	100
4,12 – 4,15	99
4,08 – 4,11	98
4,04 – 4,07	97
3,99 – 4,03	96
3,95 – 3,98	95

4-бальна шкала	200-бальна шкала
3,91 – 3,94	94
3,87 – 3,9	93
3,83 – 3,86	92
3,79 – 3,82	91
3,74 – 3,78	90
3,7 – 3,73	89
3,66 – 3,69	88
3,62 – 3,65	87
3,58 – 3,61	86
3,54 – 3,57	85
3,49 – 3,53	84
3,45 – 3,48	83
3,41 – 3,44	82
3,37 – 3,4	81
3,33 – 3,36	80
3,29 – 3,32	79
3,25 – 3,28	78
3,21 – 3,24	77
3,18 – 3,2	76
3,15 – 3,17	75
3,13 – 3,14	74
3,1 – 3,12	73
3,07 – 3,09	72
3,04 – 3,06	71
3,0 – 3,03	70
Менше 3	Недостатньо

Оцінювання теоретичних знань, якщо практичні навички оцінюються за критеріями «виконав», «не виконав»

Таблиця 2

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають теоретичну частину дисципліни	За кожную відповідь студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає: «5» – 16 балів; «4» – 13 балів; «3» – 10 балів.
1	16	13	10		
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

Оцінка з дисципліни

Оцінка з дисципліни визначається як середнє арифметичне балів, які переводяться у 120-бальну шкалу ЕСТС (табл.1) з додаванням балів, одержаних безпосередньо на диференційованому заліку (табл. 2).

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за вивчення дисципліни – 200 балів, у тому числі максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність – 120 балів, а також максимальна кількість балів за результатами диференційованого заліку – 80 балів. Мінімальна кількість балів становить 120, у тому числі мінімальна поточна навчальна діяльність – 70 та диференційованого заліку – 50 балів.

Оцінювання самостійної роботи студентів

Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється під час диференційованого заліку.

Відповідність оцінок за 200-бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ЕСТС

Таблиця 3

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕСТС	Оцінка за 4-бальною (національною) шкалою
180 – 200	A	Відмінно
160 – 179	B	Добре
150 – 159	C	Добре
130 – 149	D	Задовільно
120 – 129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

3.2. Питання до диф.заліку:

1. Ембріогенез вроджених кіст легень.
2. Клінічний перебіг вроджених кіст легень.
3. Клінічні прояви кістозних захворювань легень.
4. Лікування вроджених кіст легень.
5. Етіологія вродженої емфіземи легень.
6. Клінічні прояви та форми вродженої емфіземи.
7. Лікування вродженої емфіземи легень.
8. Атрезія стравоходу.
9. Форми атрезії стравоходу та клінічні прояви.
10. Діагностика атрезії стравоходу.
11. Лікування атрезії стравоходу.
12. Класифікація діафрагмальних гриж.
13. Клінічні прояви діафрагмальних гриж.
14. Діагностика та диференційна діагностика діафрагмальних гриж.
15. Оперативне лікування діафрагмальних гриж.
16. Вроджений пілоростеноз. Клініка. Діагностика. Лікування.
17. Синдром набряклої калитки, симптоми, діагностика, лікування.
18. Перекрут яєчка, гідатида, диференційна діагностика, лікування.
19. Травматичні ушкодження сечовивідної системи, симптоми, діагностика,

лікування, тактика.

20. Секвестрація легень діагностика, лікування.
21. Гідроцеле, діагностика, лікування.
22. Біліарна атрезія, прояви, диференційна діагностика, лікування, тактика.
23. Аноректальні вади розвитку, класифікація.
24. Атрезія прямої кишки, класифікація, діагностика, лікування, тактика.
25. Атрезія прямої кишки, норицеві форми, діагностика.
26. Лікувальна тактика при норицевих формах атрезії прямої кишки.
27. Види оперативних втручань при атрезії прямої кишки у дітей.
28. Кісти холедоха, клініка, діагностика, лікування.
29. Гострий пієлонефрит, прояви, діагностика.
30. Лікувальна гострого пієлонефриту у дітей.

3.3. Контрольні питання

3.4. Індивідуальні завдання (затверджений на засіданні кафедри перелік з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні):

3.5. Правила оскарження оцінки

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Щоб успішно пройти відповідний курс необхідно регулярно відвідувати практичні заняття; мати теоретичну підготовку до практичних занять згідно тематики; не спізнюватися і не пропускати заняття; виконувати всі необхідні завдання і працювати кожного заняття; вміти працювати з партнером або в складі групи; звертатися до кураторів курсу з різних питань за тематикою занять і отримувати її, коли Ви її потребуєте.

Студенти можуть обговорювати різні завдання, але їх виконання - строго індивідуально. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки, користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття з метою, не пов'язаною з навчальним процесом. Не допускаються запізнення студентів на практичні заняття.

Проведення курації пацієнтів можливо за умови наявності у студентів відповідної форми одягу, санітарної книжки з відміткою про вакцинацію проти дифтерії, результатів обстеження на напруження імунітету за кором та COVID-19 (або відмітка про вакцинацію).

Студенти з особливими потребами можуть зустрічатися з викладачем або попередити його до початку занять, на прохання студента це може зробити староста групи. Якщо у Вас виникнуть будь-які питання, будь ласка, контактуйте з викладачем.

Заохочується участь студентів у проведенні наукових досліджень та конференціях за даною тематикою.

ХНМУ створює простір рівних можливостей, вільний від дискримінації будь-якого національного, расового чи етнічного походження, статі, віку, інвалідності, релігії, сексуальної орієнтації, гендерної приналежності, або сімейного стану. Всі права, привілеї, програми та види діяльності, що надаються студентам/-кам або співробітникам/-цям університету, розповсюджуються на всіх без винятку за умови належної кваліфікації. Антидискримінаційна політика та політика протидії сексуальним домаганням ХНМУ підтверджується Кодексом корпоративної етики та Статутом ХНМУ.

Поведінка в аудиторії

Студентству важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників/-ць, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм.

Під час занять

- дозволяється:
 - залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;
 - пити безалкогольні напої;
 - фотографувати слайди презентацій;
 - брати активну участь у ході заняття).
 - заборонено:
 - їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
 - палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;
 - нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
 - грати в азартні ігри;
 - наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
 - галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і навіть у коридорах під час занять.

Охорона праці

На першому занятті з курсу буде роз'яснено основні принципи охорони праці шляхом проведення відповідного інструктажу. Очікується, що кожен здобувач вищої освіти має знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Кафедра дитячої хірургії та дитячої анестезіології підтримує нульову толерантність до плагіату. Від студентів та студенток очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Амбулаторно-поліклінічна хірургія дитячого віку : навчально-методичний посібник / за заг. ред. В. І. Сушка. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2003. – 344 с.
2. Атлас детской оперативной хирургии / под ред. П. Пури, М. Гольварта ; пер. с англ. ; под общ. ред. проф. Т. К. Немиловой. – М. : МЕДпресс-информ, 2009. – 648 с.
3. Баиров Г. А. Детская травматология / Г. А. Баиров. – СПб. : Питер, 2000.
4. Баиров Г. А. Неотложная хирургия детей / Г. А. Баиров. – Л. : Медицина, 1983.
5. Баиров Г. А. Срочная хирургия детей / Г. А. Баиров. – СПб. : Питер, 1997.
6. Баиров Г. А. Травматология детского возраста / Г. А. Баиров. – Л.: Медицина, 1976.
7. Боднар Б. М. Гострий брижовий лімфаденіт у дітей / Б. М. Боднар, С. В. Шестозуб. – Чернівці : мед. академія, 2003. – 108 с.
8. Вади розвитку у дітей : навчально-методичний посібник / В. А. Дігтяр, В. І. Сушко, Л. М. Харитонюк [та ін.] – Дніпропетровськ, 2011. – 334 с.
9. Возіанов О. Ф. Вроджені вади сечових шляхів у дітей / О. Ф. Возіанов, Д. А. Сеймівський, В. С. Бліхар. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 220 с.
10. Волков М. В. Ортопедия и травматология детского возраста / М. В. Волков, Тер-Егзарово. – М. : Медицина, 1983.
11. Грона В. М. Курс лекцій по дитячій хірургії : учбовий посібник / В. М. Грона. – Донецьк, 2007. – 265 с.
12. Диагностика, лечение и клиническое прогнозирование осложненного течения острой хирургической патологии живота у детей / В. З. Москаленко, О. П. Минцер, С. В. Веселый, А. А. Лосицкий. – Севастополь : Вебер, 2003. – 282 с.
13. Долецкий С. Я. Детская хирургия / С. Я. Долецкий, Ю. Ф. Исаков. – М. : Медицина, 1970. – Т. 1–2.
14. Дронов А. Ф. Хирургические заболевания крови у детей / А. Ф. Дронов. – М., 1999.
15. Исаков Ю. Ф. Абдоминальная хирургия у детей / Ю. Ф. Исаков, З. А. Степанов, Т. В. Красовская. – 1988.
16. Исаков Ю. Ф. Детская хирургия : национальное руководство / Ю. Ф. Исаков, А. Ф. Дронов. – М. : Медицина, 2009. – 1641 с.
17. Исаков Ю. Ф. Детская хирургия : учебник / Ю. Ф. Исаков, С. Я. Долецкий. – М. : Медицина, 1982.
18. Исаков Ю. Ф. Хирургические болезни у детей / Ю. Ф. Исаков. – М., 1998.
19. Кривченя Д. Ю. Диагностика и лечение ожогов пищевода у детей / Д. Ю. Кривченя, А. Г. Дубровин, М. В. Гулаева. – К. : Книга плюс, 2001. – 224 с.

20. Кривченя Д. Ю. Уроджені вади легенів у дітей / Д. Ю. Кривченя, С. В. Лисак, Л. Ф. Чумакова. – К., 2001. – 248 с.
21. Кривченя Д. Ю. Хірургічні захворювання у дітей / Д. Ю. Кривченя, С. В. Лисак, О. М. Плотніков. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 256 с.
22. Кукуруза Ю. П. Комплексне лікування гострого гематогенного остеомієліту у дітей / Ю. П. Кукуруза, П. С. Русак. – Житомир : Косенко, 2004. – 140 с.
23. Лапароскопічна хірургія в педіатрії : навчально-практичний посібник / П. С. Русак, О. А. Данилов, Ю. П. Кукурудза, В. Ф. Рибальченко. – Житомир – Київ : Косенко, 2006. – 128 с.
24. Макаров А. В. Хвороби стравоходу у дітей / А. В. Макаров, О. А. Данилов, П. П. Сокур [та ін.]. – К.: Видавництво КМАПО ім. П.Л.Шупика, 2003. – 357 с.
25. Макаров А. В. Хімічні опіки стравоходу у дітей та їх наслідки / А. В. Макаров, О. А. Данилов, П. П. Сокур [та ін.]. – К. : Вища школа, 2002. – 107 с.
26. Москаленко В. З. Клиническое прогнозирование, лечение и диспансеризация детей с простым гидронефрозом / В. З. Москаленко, О. П. Минцер, С. В. Веселый. – Севастополь: Вебер, 2002. – 205 с.
27. Москаленко В. З. Редкие случаи в практике детского хирурга / В. З. Москаленко, И. П. Журило, В. К. Литовка. – Донецк: Донеччина, 2004. – 160 с.
28. Николаєва І. Г. Педіатрична хірургія / І. Г. Николаєва. – Одеса, 1999. – 208 с.
29. Опікова травма у дітей : навчальний посібник / за заг. ред. проф. В. І. Сушка – Кривий Ріг : Суха Балка, 2003. – 111с.
30. Опухоль Вильмса : учебно-методическое пособие / А. Е. Соловйов, В. Б. Давиденко, В. В. Россихин [и др.] – Запорожье, 2006. – 60 с.
31. Практикум з дитячої хірургії / Б. М. Боднар, В. А. Тлока, В. В. Горячев [та ін.]. – Чернівці : мед. академія, 2001. – 143 с.
32. Природжені вади розвитку травного факту : навчальний посібник / за заг. ред. проф. В. З. Москаленка. – Севастополь : Вебер, 2003. – 102 с.
33. Соловьев А. Е. Детская хирургия : курс лекций / Е. А. Соловьев. – Запорожье, 2002. – 196 с.
34. Соловйов А. Є. Діагностика та лікування інвагінації кишечника у дітей : методичні рекомендації / А. Є. Соловйов, Г. В. Корнієнко, І. В. Нікіфоров. – Київ, 2004. – 20 с.
35. Тести з дитячої хірургії / О. А. Данилов, М. І. Юрченко, О. М. Горбатюк, В. Ф. Рибальченко. – Київ, 2001. – 118 с.
36. Хірургія дитячого віку / за ред. проф. В. І. Сушка. – Київ : Медицина, 2008. – 507 с.
37. Хирургические болезни детского возраста : учебник : В 2 т. / под ред. Ю. Ф. Исакова. – М. : ГЭОТАР–Медиа, 2006. – Т. 1. – 632 с.
38. Хирургические болезни детского возраста: ученик : В 2 т. / под ред. Ю. Ф. Исакова. – М. : ГЭОТАР–Медиа, 2006. – Т. 2. – 584 с.
39. Puri P. Pediatric surgery: Diagnosis and Management / P. Puri, M. Höllwarth / Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2009. – 998 p.

Допоміжна

- 1 Спостереження лімфоми Беркіта, ускладненої гострою кишковою непрохідністю у дитини / Ю. В. Басилайшвілі, С. Ю. Штикер, В. Б. Давиденко // Інтерпретація казуїстичних випадків з точки зору клініко-морфологічної діагностики : матеріали наук.-практ. конф. лікарів-інтернів та молодих вчених (Харків, 15 травня 2018 р.) – Х., 2018. – С. 13–15.
- 2 Сучасні науково-практичні здобутки – основа для забезпечення освітнього процесу з підготовки молодих фахівців з дитячої хірургії / Ю. В. Пащенко, В. Б. Давиденко, В. В. В'юн, Б. Є. Сігаєв, К. Ю. Пащенко, В. В. Лапшин // Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні: матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Тернопіль,

- 17–18 трав. 2018 р.) / Терноп. держ. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського. – Тернопіль : ТДМУ, 2018. – С. 236–237.
- 3 Лікарська стійкість збудників гнійно-запальних захворювань у дітей та шляхи її подолання / В. Б. Давиденко, М. М. Мішина, Н. В. Рой, Ю. В. Пащенко // Рациональне використання антибіотиків. Antibiotic resistance STOP! : тези I Міжнародного конгресу (Київ, 15 – 16 листопада 2018 р.). – Київ, 2018. – С. 39–40.
 - 4 Экспериментально-клиническое обоснование интенсивного лечения гнойно-воспалительных заболеваний у детей / В. Б. Давиденко, М. М. Мишина, С. И. Бевз, Т. Г. Плющ // Perspectives of science and education : the 8th International youth conference (New York, USA, March 29, 2019) . – New York : SLOVO\WORD, 2019. – P. 141–142. – ISBN 978-1-77192-403-0. (видання дальнього зарубіжжя)
 - 5 Роль нейтрофільних позаклітинних пасток в імунному захисті у дітей з вродженим гідронефрозом, ускладненим пієлонефритом / В. Б. Давиденко, М. М. Мішина, І. А. Марченко, Н. В. Рой // Інноваційні технології в хірургії та анестезіології і інтенсивній терапії дитячого віку : зб. наук. праць за матеріалами наук.-практ. конф., Київ, 18–19 жовтня 2019 р. / Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. – Київ, 2019. – С. 109–110.
 - 6 Консервативне лікування гемангіом у дітей раннього віку / В. Б. Давиденко, Ю. В. Пащенко, В. П. Вівчарук // Інноваційні технології в хірургії та анестезіології і інтенсивній терапії дитячого віку : зб. наук. праць за матеріалами наук.-практ. конф., Київ, 18–19 жовтня 2019 р. / Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. – Київ, 2019. – С. 116–118.
 - 7 Шляхи подолання лікарської стійкості мікробів при гнійно-септичних захворюваннях у дітей : монографія / В. Б. Давиденко, Ю. В. Пащенко, М. М. Мішина [та ін.]. – Харків, 2018. – 132 с., 64 іл.
 - 8 Напрямки хірургічної реабілітації дітей з колоректальними вадами та захворюваннями / Ю. В. Пащенко, К. Ю. Пащенко, В. П. Вівчарук // Клінічна хірургія. – 2018. – Т. 85, № 11.3. – С. 108–109. (фахове видання бази Scopus) [Матеріали наук.-практ. конф. «Акт. проблеми суч. хірургії та колопроктології», присвяч. 110-річ. з дня засн. Наук. Товариства хірургів м. Києва і Київ. області з міжнар. участю, 22 – 23 листоп. 2018 р., Київ]
 - 9 Сучасні тенденції в лікуванні хірургічних гнійно-запальних захворювань у дітей (Давиденко В.Б., Пащенко Ю.В., Данилова В.В., Штикер С.Ю., Рой Н.В.)// Сучасний стан та перспективи підготовки лікарів-інтернів у Харківському національному медичному університеті.//Мат.45-ї наук.-методичної конференції з інтернатури.- 10 квітня 2019 р.- м.Харків.-с.37
 - 10 Аноректальні мальформації Метод. вказ. для студентів та лікарів-інтернів (доповнені та перероблені). – Харків : ХНМУ, 2021. – 24 с. Ю. В. Басилайшвілі, В. Б. Давиденко, Н. В. Рой
 - 11 Незавершений поворот кишечника Метод. вказ. для студентів та лікарів-інтернів. – Харків Ю. В. Басилайшвілі, Н. В. Рой
 - 12 Хвороба Гіршпрунга Метод. вказ. для студентів та лікарів-інтернів (доповнені та перероблені). – Харків : Ю. В. Басилайшвілі, В. Б. Давиденко, Н. В. Рой

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

<http://distance.knmu.edu.ua/my/>

1. Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE _____

8. ІНШЕ

Усі студенти ХНМУ захищені Положенням про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у Харківському національному медичному університеті, розроблено з метою визначення дієвого механізму врегулювання конфліктних ситуацій, пов'язаних із дискримінацією та сексуальними домаганнями. Дане Положення розроблено на підставі таких нормативно-правових актів України: Конституція України; Закону України «Про освіту»; Закону України «Про вищу освіту»; Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»; Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Загальна рекомендація № 25 до параграфу 1 статті 4 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Зауваження загального порядку № 16 (2005) «Рівне для чоловіків та жінок право користування економічними, соціальними і культурними правами» (стаття 3 Міжнародного пакту економічних, соціальних і культурних прав; Комітет з економічних, соціальних та культурних прав ООН); Рекомендації щодо виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва і миру та виховання в дусі поваги до прав людини і основних свобод (ЮНЕСКО); Концепція Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Харківський національний медичний університет забезпечує навчання та роботу, що є вільними від дискримінації, сексуальних домагань, залякувань чи експлуатації. Університет визнає важливість конфіденційності. Всі особи, відповідальні за здійснення цієї політики (співробітники/-ці деканатів, факультетів, інститутів та Центру гендерної освіти, члени студентського самоврядування та етичного комітету, проректор з науково-педагогічної роботи), дотримуються конфіденційності щодо осіб, які повідомляють або яких звинувачують у дискримінації або сексуальних домаганнях (за виключенням ситуацій, коли законодавство вимагає розголошення інформації та/або коли розкриття обставин Університетом необхідне для захисту безпеки інших).

Корисні посилання:

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nak-poriad-poglyv-dyvc.docx

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами
ХНМУ
http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-32&Itemid=33&lang=uk

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/kodex_AD.docx

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра нейрохірургії

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 34 "НЕЙРОХІРУРГІЯ"

Навчальний рік 2021 - 2022

Напрямок підготовки педіатрія
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність 228 «Педіатрія»
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація «нейрохірургія»
(назва спеціалізації)

Силабус навчальної дисципліни
затверджений на засіданні кафедри
нейрохірургії №2

Схвалено методичною комісією ХНМУ з
проблем професійної підготовки **хірургічного**
профілю

Протокол від
"___" _____ 2021 року № ___

Протокол від
"___" _____ 2021 року № ___

Завідувач кафедри

(підпис)

проф.В.О.Пятикоп
(прізвище та ініціали)

Голова

(підпис)

Сипливий В.О.
(прізвище та ініціали)

1. Дані про викладача, що викладає дисципліну

Прізвище, ім'я по батькові викладача	П'ятикоп Володимир Олександрович
Контактний тел.	+380503035092
E-mail:	pyatikopv@gmail.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Циганков Олександр Васильович
Контактний тел.	+380505196240
E-mail:	
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Чмут Віктор Олексійович
Контактний тел.	+30672995889
E-mail:	
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Кутовой Ігор Олександрович
Контактний тел.	+380503002550
E-mail:	igorkutovoy@gmail.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Масалітін Ігор Миколайович
Контактний тел.	+380503003906
E-mail:	Im.masalitin@knmu.edu.ua
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Сергієнко Юлія Геннадіївна
Контактний тел.	+380509603676
E-mail:	Yh.serhiienko@gmail.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Бабалян Юрій Олександрович
Контактний тел.	+30506549404
E-mail:	Babalyan_y@ukr.net
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові	Наталія Ігорівна Завгородня
----------------------------	-----------------------------

викладача	
Контактний тел.	+380957173508
E-mail:	Ni.zavgorodnia@knmu.edu.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Кравцова Анна Віталіївна
Контактний тел.	+380509478939
E-mail:	Av.kravtsova@knmu.edu.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Стогній Артем Володимирович
Контактний тел.	+380506549404
E-mail:	Av.stohnii@knmu.edu.com
Розклад занять	згідно з розкладом
Консультації	згідно зі стендом

Очні консультації: за попередньою домовленістю;

Он-лайн консультації: система Moodle, система ZOOM згідно з розкладом;

<http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=418>

Місцезнаходження кафедри: м.Харків, пр.Незалежності 13

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Нейрохірургія» складений відповідно до Закону України «Про вищу освіту» фахівців третього (освітньо-наукового) рівня, галузі знань – 22 «Охорона здоров'я», спеціальності – 228 «Педіатрія», навчальної програми «Нейрохірургія», освітньої кваліфікації «Лікар педіатр».

Опис навчальної дисципліни (анотація). Дисципліна передбачає вивчення нейрохірургії за основними її розділами: «Травматичні ураження нервової системи», «Судинні захворювання головного та спинного мозку», «Пухлини головного та спинного мозку», «Остеохондроз», «Гідроцефалія», «Функціональна та відновна нейрохірургія. Хірургія болю», «Військово-польова хірургія, нейрохірургія» при цьому наголос робиться на вивченні етіології, патогенезу, клініки, діагностики, невідкладного лікування та профілактики основних і найбільш розповсюджених нейрохірургічних захворювань. Значна увага приділяється формуванню у студентів навичок збору анамнезу, проведення обстеження та диференційної діагностики нейрохірургічних захворювань із різноманітним клінічним перебігом та їх ускладненнями, на практиці вивчаються сучасні підходи до діагностики, принципів лікування та профілактики на засадах доказової медицини, а також невідкладні стани в нейрохірургічній практиці. Студенти приймають участь в діагностично-лікувальному процесі амбулаторних, стаціонарних пацієнтів під керівництвом асистентів і доцентів кафедри. Також передбачено ознайомлення з лікувально-профілактичними заходами, які найчастіше застосовуються в нейрохірургічній практиці. Вивчення дисципліни «Нейрохірургія» сприяє формуванню цілісного уявлення про будову та функціонування нервової системи, етіологію та патогенез нейрохірургічних захворювань; поглибленню теоретичної та практичної підготовки, набуттю професійних практичних навичок для самостійної лікарської діяльності.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є захворювання нервової системи, які потребують хірургічного лікування, що відносяться до компетенції нейрохірургії, особливості їх клінічного перебігу, основні діагностичні та лікувальні маніпуляції, що застосовуються в нейрохірургічній практиці.

Навчальна дисципліна належить до обов'язкових дисциплін.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Забезпечити академічну підготовку з нейрохірургії та підготовку випускників до професійної діяльності лікаря на відповідній первинній посаді шляхом набуття загальних та спеціальних компетентностей, сфера застосування яких щонайменше описується визначеними переліками синдромів та симптомів захворювань, невідкладних станів, фізіологічних станів та захворювань, що потребують особливої тактики ведення пацієнтів; лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій; питань трудової, судової та військової експертизи.

1.2. Основними завданнями вивчення нейрохірургії є:

1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні нейрохірургічні симптоми та синдроми; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані

анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз нейрохірургічного захворювання.

2. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні), пацієнтів із захворюваннями внутрішніх органів з залученням нервової системи для проведення диференційної діагностики захворювань.

3. Визначати остаточний клінічний нейрохірургічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.

4. Встановлювати діагноз невідкладних станів у нейрохірургії за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу.

5. Визначати підхід, план, вид та принцип лікування нейрохірургічного захворювання шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

6. Визначати тактику ведення нейрохірургічного пацієнта при соматичній патології шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

7. Проводити лікування основних нейрохірургічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи

8. Виконувати нейрохірургічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах.

1.3 Компетентності та результати навчання

Згідно з вимогами Стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами компетентностей:

інтегральної: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.;

загальних компетентностей:

ЗК1 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим

ЗК2 – Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях

ЗК3 – Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК4 – Здатність до адаптації та дії в новій ситуації

ЗК5 – Здатність приймати обґрунтоване рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії

ЗК6 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись іноземною мовою

ЗК7 – Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

ЗК8 – Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих

обов'язків

ЗК9 – Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

ЗК10 – Прагнення до збереження навколишнього середовища.

спеціальних (фахових) компетентностей:

ФК1 – Навички опитування

ФК2 – Здатність до визначення необхідного переліку лібораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів

ФК3 – Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання

ФК4 – Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку, характеру харчування при лікуванні захворювань

ФК5 – Здатність до визначення принципів та характеру лікування захворювань

ФК6 – Здатність до діагностування невідкладних станів

ФК7 – Здатність до визначення тактики та володіння навичками надання екстреної медичної допомоги

ФК8 – Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів

ФК9 – Навички виконання медичних маніпуляцій

ФК10 – Здатність до визначення тактики ведення фізіологічної вагітності, фізіологічних пологів та післяродового періоду. Навички консультування з питань планування сім'ї та метода контрацепції

ФК11 – Здатність до планування та проведення санітарно-гігієнічних, профілактичних та протиепідемічних заходів, у тому числі щодо інфекційних хвороб

ФК12 – Здатність до визначення тактики ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду

ФК13 – Здатність до проведення експертизи працездатності

ФК14 – Здатність до ведення медичної документації

ФК15 – Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки державної, соціальної, економічної та медичної інформації

ФК16 – Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, оціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції

ФК17 – Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, проведення заходів щодо забезпечення якості та безпеки медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів

ФК18 – Здатність до проведення заходів щодо організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню, та проведення маркетингу медичних послуг.

Науково-дослідницька робота студента спрямована на формування в учнів наступних універсальних (ЖК) і професійних (ПК) компетенцій

№ п/п	Код компетенції	Склад компетенції	В результаті вивчення дисципліни докторанти повинні:			
			Знати	Вміти	Володіти	Оціночні засоби
1	2	3	4	5	6	7
1.	УК-1	здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях	методи критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досягнень, а також методи генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань в тому числі в міждисциплінарних областях	аналізувати альтернативні варіанти вирішення дослідницьких і практичних завдань і оцінювати потенційні виграші / програші реалізації цих варіантів	навичками критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досягнень і результатів діяльності за рішенням дослідних і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях	Тести, ситуаційні задачі, співбесіди
2.	ПК-1	здатність і готовність до наукових досліджень у вивченні етіології, патогенезу нейрохірургічних захворювань, клінічних і патофізіологічних проявів патології внутрішніх органів з використанням клінічних, лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних,	методи критичного аналізу і оцінки клінічних і патофізіологічних проявів нейрохірургічної патології з використанням клінічних лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних, біохімічних та інших методів досліджень	аналізувати альтернативні варіанти вирішення дослідницьких і практичних завдань і оцінювати потенційні виграші / програші реалізації цих варіантів	навичками критичного аналізу і оцінки клінічних патофізіологічних проявів нейрохірургічної патології з використанням клінічних лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних, біохімічних та інших методів досліджень	Тести, ситуаційні задачі, співбесіди

		біохімічних та інших методів досліджень				
3.	ПК-2	здатність і готовність до вдосконалення лабораторних, інструментальних та інших методів обстеження хірургічних хворих, удосконалення діагностики та диференціальної діагностики	методи критичного аналізу і оцінки клінічних і патофізіологічних проявів нейрохірургічної патології з використанням клінічних лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних, біохімічних та інших методів досліджень і диференціальної діагностики	аналізувати альтернативні варіанти вирішення дослідницьких і практичних завдань і оцінювати потенційні вигоди / програші реалізації цих варіантів	навичками критичного аналізу і оцінки клінічних патофізіологічних проявів нейрохірургічної патології з використанням клінічних лабораторних, променевих, імунологічних, генетичних, патоморфологічних, біохімічних та інших методів досліджень і диференціальної діагностики	Тести, ситуаційні задачі, співбесіди
4.	ПК-3	здатність і готовність до вивчення механізмів дії, ефективності та безпеки лікарських препаратів і немедикаментозних способів впливу, вдосконалення та оптимізації лікувальних заходів, профілактики виникнення нейрохірургічних захворювань	методи критичного аналізу і оцінки ефективності та безпеки лікарських препаратів і немедикаментозних способів впливу, вдосконалення та оптимізації лікувальних заходів, профілактики виникнення нейрохірургічних захворювань	аналізувати альтернативні варіанти вирішення дослідницьких і практичних завдань і оцінювати потенційні вигоди / програші реалізації цих варіантів	навичками критичного аналізу і оцінки ефективності та безпеки лікарських препаратів і немедикаментозних способів впливу, вдосконалення та оптимізації лікувальних заходів, профілактики виникнення нейрохірургічних захворювань	Тести, ситуаційні задачі, співбесіди

Компетенції забезпечують інтегральний підхід в навчанні докторантів філософії. У компетенціях виражені вимоги до результатів освоєння програми другого(магістерського) рівня вищої освіти.

**2. Інформаційний обсяг НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Нейрохірургія»(за спеціальністю 228 «Педіатрія»)
Всього годин: 45/1,5 кредитів
(лекцій - 10, практичних та СРС - 35).**

Програма з актуальних питань дитячої нейрохірургії на 6 році другого(магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 228 «Педіатрія», передбачає вивчення актуальних питань дитячої нейрохірургії за основними її розділам: травми периферичної нервової системи, травми хребта та спинного мозку, черепно-мозкова травма, пухлини спинного мозку, пухлини головного мозку, пухлини периферичної нервової системи, судинні захворювання головного та спинного мозку, дитяча нейрохірургія, гідроцефалія, основи пластичної та реконструктивної нейрохірургії, остеохондроз, невідкладні стани у нейрохірургії.

Згідно з навчальним планом підготовки, дисципліна «Нейрохірургія» (45 годин/1,5 кредитів) вивчається студентами на 6 році навчання за спеціальністю 228 «Педіатрія». Орієнтовна тривалість лекцій, практичних та семінарських занять – 2 години.

Програма дисципліни налічує всього годин: 45/1,5 кредитів (аудиторних – 45: лекції - 10, практичні - 20 та самостійних заняття - 15), до складу якої входять 5 блоків змістових модулів.

Теми лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів актуальних питань дитячої нейрохірургії. У лекційному курсі максимально використовують дидактичні засоби (мультимедійні презентації, графологічні структури, демонстрацію роботи з комп'ютерними програмами по обчислюванню статистичних величин). Лекційний та практичний етапи навчання студентів складаються переважно таким чином, щоб лекції або передували відповідним практичним заняттям, або, при ротації модулів, начитувались одним блоком.

Кафедра при викладанні курсу «Нейрохірургія» має право здійснювати перерозподіл навчальних годин усередині змістових модулів в межах програми залежно від організаційних і технічних можливостей, напрямків наукових досліджень, екологічних особливостей регіону, але повинні виконати у цілому обсяг вимог дисципліни згідно з кінцевими цілями ОКХ і ОПШ за напрямом підготовки та навчальним планом.

**3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ
«Нейрохірургія»
(за спеціальністю 228 «Педіатрія»)**

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

«ЧЕРЕПНО-МОЗКОВА ТРАВМА»

Конкретні цілі:

- визначити етіологію, патогенез, класифікацію, клінічну картину травматичних уражень черепу і головного мозку та їх ускладнень
- інтерпретувати механізми ушкодження кісток черепу та головного мозку, враховуючи їх анатомо-фізіологічні та вікові особливості
- визначити методи клінічної та інструментальної діагностики залежно від виду травматичного ураження та його можливих ускладнень
- оцінювати результати лабораторного та інструментального дослідження хворих з нейротравмою
- провести попередню оцінку тяжкості стану хворих залежно від виду травматичного ураження
- диференціювати різні види травматичних уражень черепу та головного мозку
- визначити алгоритми невідкладної допомоги хворим з нейротравмою

- визначити алгоритми консервативного та хірургічного лікування травматичних уражень черепа і головного мозку та їх ускладнень
- визначити покази до невідкладних оперативних втручань при нейротравмі та пояснити основні їх принципи
- засвоїти основні ускладнення та наслідки нейротравми, визначити фактори ризику виникнення цих ускладнень та наслідків
- пояснити принципи післяопераційного лікування та реабілітації хворих із нейротравмою
- продемонструвати володіння методами відновного лікування хворих з наслідками травматичних уражень головного мозку
- продемонструвати вміння надавати невідкладну медичну допомогу при невідкладних станах у хворих із нейротравмою
- знати особливості клініки та невідкладної допомоги при вогнепальних пораненнях кісток черепа та головного мозку

Закрита ЧМТ. Класифікація. Клініка, діагностика та лікування струсу, забою і стиснення головного мозку. Родова ЧМТ. Надання першої допомоги хворим з ЧМТ на місці пригоди та на догоспітальному етапі. Сучасні методи діагностики, оцінка їх інформативності. Тріщини і переломи черепа. Покази до хірургічного лікування при ЧМТ в гострому і віддаленому періодах. Методи розкриття порожнини черепа, принципи операцій на головному мозку. Методи зупинки кровотечі з м'яких тканин голови, твердої мозкової оболонки, судин мозкової тканини. Ранні та пізні ускладнення при закритій ЧМТ. Консервативне лікування ЧМТ у віддаленому періоді захворювання. Реабілітація та реадaptaція хворих, які перенесли закриту ЧМТ. Особливості перебігу черепно-мозкової травми в залежності від віку. Особливості хірургічного лікування ЧМТ у осіб похилого віку. Відкрита ЧМТ, класифікація, клініка, діагностика. Комбінована та поєднана ЧМТ, особливості клініки та діагностики. Принципи надання невідкладної допомоги хворим з відкритою, комбінованою та поєднаною ЧМТ на місці пригоди та на різних етапах евакуації. Допоміжні методи дослідження при діагностиці ЧМТ. Первинна хірургічна обробка відкритих проникаючих і непроникаючих поранень черепа і головного мозку. Ранні та пізні ускладнення при відкритій ЧМТ, принципи хірургічного лікування. Пластика дефектів кісток черепа. Вогнепальні поранення черепа і головного мозку, їх Класифікація та клініка. Перша медична допомога при пораненнях черепа на полі бою. Медичне сортування і зміст медичної допомоги на етапах евакуації. Особливості перебігу ЧМТ в залежності від віку та соматичного стану хворих. Пологова ЧМТ, невідкладна допомога, принципи лікування та профілактики. Диспансерне спостереження, реабілітація хворих, які перенесли відкриту ЧМТ.

МОДУЛЬ 2

«ТРАВМИ ХРЕБТА ТА СПИННОГО МОЗКУ. ОСТЕОХОНДРОЗ. ТРАВМИ ПЕРИФЕРИЧНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ»

Конкретні цілі:

- визначити етіологію, патогенез, класифікацію, клінічну картину травматичних уражень спинного мозку і периферичних нервів та їх ускладнень інтерпретувати механізми ушкодження різних відділів нервової системи, враховуючи їх анатомо-фізіологічні особливості та вікові особливості
- визначити методи клінічної та інструментальної діагностики в залежності від виду травматичного ураження нервової системи та його можливих ускладнень
- оцінювати результати лабораторного та інструментального дослідження хворих з нейротравмою
- провести попередню оцінку важкості стану хворих в залежності від виду травматичного ураження нервової системи
- диференціювати різні види травматичних уражень нервової системи;

- визначити алгоритми невідкладної допомоги хворим з травматичними ураженнями нервової системи
- визначити алгоритми консервативного та хірургічного лікування травматичних уражень нервової системи та їх ускладнень
- визначити покази до невідкладних оперативних втручань при травмі нервової системи та пояснити основні їх принципи;
- засвоїти основні ускладнення та наслідки травматичних уражень нервової системи, визначити фактори ризику виникнення цих ускладнень та наслідків
- пояснити принципи післяопераційного лікування та реабілітації хворих з травмами нервової системи
- продемонструвати володіння методами відновного лікування хворих з наслідками травматичних уражень нервової системи
- продемонструвати вміння надавати невідкладну медичну допомогу при невідкладних станах у хворих з травматичними ураженнями нервової системи
- знати особливості клініки та невідкладної допомоги при вогнепальних поранення, хребта та спинного мозку, периферичних нервів
- визначити етіологію, патогенез, класифікацію, клінічну картину дегенеративних захворювань хребта і міжхребцевих дисків, що супроводжуються компресійними ураженнями спинного мозку або його корінців
- пояснити патогенез розвитку ускладнень при остеохондрозі
- визначити методи клінічної та інструментальної діагностики при остеохондрозі
- оцінювати результати лабораторного та інструментального дослідження хворих з остеохондрозом
- диференціювати різні види компресійних уражень спинного мозку та його корінців
- визначити алгоритми невідкладної допомоги хворим з синдромом гострої компресійної мієлопатії та радикулярним больовим синдромом
- визначити алгоритми консервативного та хірургічного лікування остеохондрозу, пояснити принципи хірургічного лікування
- визначити покази до невідкладних оперативних втручань при остеохондрозі
- продемонструвати вміння надавати невідкладну медичну допомогу при радикулярному больовому синдромі
- продемонструвати володіння методами відновного післяопераційного лікування хворих з остеохондрозом, визначати прогноз

Травми хребта та спинного мозку. Травми периферичної нервової системи. Етіопатогенез травматичних уражень хребта та спинного мозку. Класифікація. Клініка різних видів ушкоджень спинного мозку і хребта в залежності від рівня ушкодження. Клінічна та інструментальна діагностика. Оцінка виявлених змін при застосування допоміжних методів діагностики травматичних ушкоджень спинного мозку і хребта. Невідкладна допомога хворим із травматичними ураженнями хребта та спинного мозку, основні методи та принципи транспортної іммобілізації хворих в залежності від рівня ушкодження. Показання до хірургічного лікування при хребтноспинномозковій травмі. Сучасні методи лікування ушкоджень спинного мозку і хребта. Профілактика і лікування ускладнень в гострому і віддаленому періодах. Реабілітаційне лікування хворих. Вогнепальні поранення хребта та спинного мозку. Клінічна картина і діагностика. Періоди клінічного перебігу. Перша медична допомога на полі бою. Обсяг медичної допомоги на етапах медичної евакуації. Множинна травма голови, хребта і інших ділянок людини (тулуба, кінцівок). Медична допомога у польових умовах і екстремальних ситуаціях. Особливості підготовки до евакуації. Положення про нетранспортабельність. Класифікація травматичних ушкоджень периферичних нервів. Клініка. Діагностика. Невідкладна допомога хворим з травматичним ушкодженням периферичних нервів. Компресійно-ішемічні (тунельні) невропатії. Алгоритм визначення тактики лікування відкритих та закритих ушкоджень периферичних нервів. Основні принципи та методи оперативних втручань при травмі периферичних нервів в залежності від виду, рівня

та механізму ушкодження. Принципи відновного лікування хворих в післяопераційному періоді. Особливості перебігу травми периферичних нервів та хірургічного лікування у осіб похилого віку. Остеохондроз Класифікація. Патогенез. Клініка. Діагностика. Невідкладна допомога при радикулярному больовому синдромі. Показання до хірургічного лікування при остеохондрозі і його принципи в залежності від рівня та ступеня ураження. Відновне лікування в післяопераційному періоді, реабілітація хворих. Профілактика остеохондрозу. Реабілітація і соціальна реадaptaція хворих із захворюванням спинного мозку і хребта.

МОДУЛЬ 3

«ПУХЛИНИ ГОЛОВНОГО МОЗКУ»

Конкретні цілі:

- визначити етіологію, патогенез, класифікацію, клінічну картину пухлин головного мозку та пухлиноподібних захворювань головного мозку
- пояснити механізми розвитку клінічної картини об'ємних уражень головного мозку, загальноомозкової, вогнищевої симптоматики, дислокаційних синдромів, враховуючи анатомо-фізіологічні особливості головного мозку та особливості ліквороциркуляції
- визначити методи клінічної та інструментальної діагностики об'ємних уражень головного мозку
- оцінювати результати лабораторного та інструментального дослідження хворих з пухлинами головного мозку
- диференціювати різні види об'ємних уражень головного мозку
- визначити алгоритми невідкладної допомоги хворим з синдромом гострої внутрішньочерепної гіпертензії та дислокаційними синдромами
- визначити алгоритми лікування хворих з пухлинами головного мозку, пояснити основні принципи існуючих методів лікування
- пояснити принципи післяопераційного лікування та реабілітації хворих з пухлинами головного мозку
- визначати прогноз при пухлинах головного мозку, продемонструвати володіння основними принципами медичної та соціальної реабілітації цієї категорії хворих
- продемонструвати вміння надавати невідкладну медичну допомогу при невідкладних станах у хворих з пухлинами головного мозку

Пухлини головного мозку

Класифікація. Клініка. Діагностика. Патофізіологічні механізми формування гіпертензійного синдрому. Загальноомозкові та вогнищеві симптоми. Патогенез первинних і вторинних симптомів при пухлинах головного мозку. Значення допоміжних обстежень (офтальмологічного обстеження, краніографії, УЗД, ЕхоЕГ, ЕЕГ, пневмоенцефалографії, ангиографії, комп'ютерної томографії, МРТ, ОФЕКТ) в діагностиці пухлин головного мозку. Принципи хірургічного лікування пухлин головного мозку в залежності від гістоструктури та локалізації. Радикальні і паліативні операції, їх принципи. Комбіноване та радіохірургічне лікування пухлин головного мозку. Невідкладна допомога при синдромі гострої внутрішньочерепної гіпертензії та дислокаційних синдромах. Реабілітація і реадaptaція хворих після хірургічного втручання з приводу пухлин головного мозку. Значення шкідливих звичок у виникненні об'ємних уражень головного мозку.

МОДУЛЬ 4

«ПУХЛИНИ ХРЕБТА ТА СПИННОГО МОЗКУ. СИРИНГОМІЄЛІЯ»

Конкретні цілі:

- визначити етіологію, патогенез, класифікацію, клінічну картину пухлин спинного мозку та сирингомієлії, що супроводжуються компресійними ураженнями спинного мозку або його корінців
- пояснити патогенез розвитку ускладнень при пухлинах спинного мозку та сирингомієлії

- визначити методи клінічної та інструментальної діагностики при пухлинах спинного мозку та сирингомієлії
- оцінювати результати лабораторного та інструментального дослідження хворих з при пухлинами спинного мозку та сирингомієлії
- диференціювати різні види компресійних уражень спинного мозку та його корінців
- визначити алгоритми невідкладної допомоги хворим з синдромом гострої компресійної мієлопатії та радикальним больовим синдромом
- визначити алгоритми консервативного та хірургічного лікування пухлин спинного мозку та сирингомієлії, пояснити принципи хірургічного лікування
- визначити покази до оперативних втручань при сирингомієлії
- продемонструвати володіння методами відновного післяопераційного лікування хворих з пухлинами спинного мозку та сирингомієлії, визначати прогноз при цих захворюваннях

Пухлини спинного мозку

Класифікація. Особливості клініки в залежності від локалізації пухлини і характеру її росту. Сучасні методи діагностики пухлин спинного мозку. Значення допоміжних методів в обстеженні хворих з пухлинами спинного мозку і диференційному діагнозі цієї патології. Методи хірургічного лікування пухлин спинного мозку. Техніка ламінектомії. Профілактика ускладнень при пухлинах спинного мозку (уросепсису, сепсису, пролежнів). Відновне лікування в післяопераційному періоді. Реабілітація хворих після видалення пухлин спинного мозку. Сирингомієлія. Класифікація. Патогенез. Клініка. Діагностика. Невідкладна допомога. Показання до хірургічного лікування і його принципи в залежності від рівня та ступеня ураження. Відновне лікування в післяопераційному періоді, реабілітація хворих. Реабілітація і соціальна реадaptaція хворих із сирингомієлією.

МОДУЛЬ 5

«СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ ГОЛОВНОГО ТА СПИННОГО МОЗКУ»

Конкретні цілі:

- визначити етіологію, патогенез, класифікацію, клінічну картину судинних захворювань головного та спинного мозку
- визначити методи клінічної та інструментальної діагностики в залежності від виду судинних захворювань головного та спинного мозку
- оцінювати результати лабораторного та інструментального дослідження хворих з патологією судин головного та спинного мозку
- провести попередню оцінку важкості стану хворих з патологією судин головного
- диференціювати різні види судинної патології нервової системи
- визначити алгоритми невідкладної допомоги хворим з судинною патологією нервової системи
- визначити алгоритми консервативного та хірургічного лікування гострих та хронічних порушень мозкового кровообігу
- визначити покази до невідкладних оперативних втручань при порушеннях кровообігу головного мозку та пояснити основні принципи цих втручань
- визначити прогноз при судинних захворюваннях головного та спинного мозку, пояснити розвиток основних ускладнень та наслідків судинних уражень нервової системи
- пояснити принципи післяопераційного лікування та реабілітації хворих з патологією судин нервової системи
- продемонструвати володіння методами відновного лікування хворих з патологією судин нервової системи
- продемонструвати вміння надавати невідкладну медичну допомогу при невідкладних станах у хворих з патологією судин головного та спинного мозку

Судинна патологія головного мозку, що супроводжується ГПМК за геморагічним Типом Класифікація. Клініка. Етіопатогенез. Методи діагностики патології судин

головного мозку. Судинні захворювання головного мозку, які потребують хірургічного лікування. Клініка, діагностика і лікування аневризм, артеріовенозних мальформацій, каротидно-кавернозних співвусть в гострому та віддаленому періодах. Невідкладна допомога хворим з гострими порушеннями мозкового кровообігу за геморагічним типом. Сучасні методи хірургічного лікування хворих з патологією судин головного мозку. Відновне лікування в післяопераційному періоді. Профілактика судинних захворювань головного мозку. Реабілітація та реадaptaція хворих з патологією судин головного мозку. Особливості етіопатогенезу та перебігу патології судин головного мозку у осіб похилого віку. Особливості реабілітації осіб похилого віку після перенесено гострого порушення мозкового кровообігу. Судинна патологія головного мозку, що супроводжується ішемічними ПМК. Патологія судин спинного мозку Види патології церебральних судин, що проявляються гострою та хронічною ішемією головного мозку. Класифікація. Етіопатогенез. Значення гіпертонічної хвороби та інших захворювань у розвитку атеросклерозу судин, як основного фактору розвитку порушень мозкового кровообігу за ішемічним типом. Клініка, діагностика і лікування стенозів, тромбозів та тромбемболії судин головного мозку. Невідкладна допомога хворим з гострими порушеннями мозкового кровообігу за ішемічним типом. Сучасні методи хірургічного лікування ішемічних уражень головного мозку. Відновне лікування в післяопераційному періоді. Профілактика судинних захворювань головного мозку. Реабілітація та реадaptaція хворих з патологією судин головного мозку. Основні клінічні прояви судинної патології спинного мозку. Діагностика. Методи хірургічного лікування.

МОДУЛЬ 6

«ДИТЯЧА НЕЙРОХІРУРГІЯ. ВАДИ РОЗВИТКУ ГОЛОВНОГО І СПИННОГО МОЗКУ. ГІДРОЦЕФАЛІЯ»

Конкретні цілі:

- визначити етіологію, патогенез, класифікацію, клінічну картину уражень ЦНС дитячого віку та гідроцефалії
 - пояснити механізми розвитку клінічної картини уражень ЦНС і гідроцефалії (синдрому внутрішньочерепної гіпертензії, загально мозкової, вогнищевої симптоматики, дислокаційних синдромів), враховуючи анатомо-фізіологічні особливості головного мозку та особливості ліквороциркуляції у дітей
 - визначити методи клінічної та інструментальної діагностики уражень ЦНС у дітей
 - оцінювати результати лабораторного та інструментального дослідження хворих з ураженнями ЦНС і гідроцефалією
 - диференціювати різні види вроджених уражень ЦНС
 - визначити алгоритми невідкладної допомоги хворим з синдромом гострої внутрішньочерепної гіпертензії та дислокаційними синдромами
 - визначити алгоритми лікування хворих з вродженими ураженнями ЦНС та гідроцефалією, пояснити основні принципи існуючих методів лікування
 - пояснити принципи післяопераційного лікування та реабілітації хворих з вродженими ураженнями ЦНС і гідроцефалією
 - визначати прогноз при вроджених ураженнях ЦНС і гідроцефалії, продемонструвати володіння основними принципами медичної та соціальної реабілітації цієї категорії хворих
 - продемонструвати вміння надавати невідкладну медичну допомогу при невідкладних станах у хворих з вродженими ураженнями ЦНС і гідроцефалією
- Патогенез. Клініка. Діагностика. Класифікація. Допоміжні методи діагностики вад розвитку головного і спинного мозку. Пренатальна діагностика. Сучасні методи та принципи хірургічного лікування вроджених уражень ЦНС і гідроцефалії. Основні види хірургічних втручань і лікворошунтуючих операцій, покази до їх виконання та методика проведення. Невідкладна допомога при дисфункції шунта. Реабілітація та

соціальна реабілітація хворих. Відновне лікування хворих в післяопераційному періоді. Профілактика вад розвитку головного і спинного мозку.

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Нейрохірургія» (за спеціальністю 228 «Педіатрія»)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я» (шифр і назва галузі знань)	Нормативна (за вибором)	
Загальна кількість годин - 45	Спеціальність: 228 «Педіатрія» (код та найменування спеціальності)	Рік підготовки:	
		6-й	-й
		Семестр	
		1 та 2-й	-й
Годин для денної (або вечірньої) форми навчання: аудиторних – 35 самостійної роботи студента - 10	Освітньо-кваліфікаційний рівень: студент	Лекції	
		10 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		15 год.	год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: залік			

Примітка: 1 кредит ECTS – 30 год.; Аудиторне навантаження – 70%, СРС – 30%

**5. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ
«Нейрохірургія »(за спеціальністю 228 «Педіатрія»)**

№ п/п	Назва курсу	Кількість навчальних годин		
		лекції	Практ. зан.	Самост.
1.	Історія нейрохірургії. Черепно-мозкова травма. Деонтологія у нейрохірургії	2	4	3
2.	Дитяча нейрохірургія. Сучасні хірургічні технології в дитячій нейрохірургії. Гідроцефалія.	2	4	3
3.	Цереброваскулярні хвороби. Нейрохірургічне лікування ішемічного	2	4	3
4.	Інтра- та екстрааксілярні новоутворення. Новоутворення спинного	2	4	3
5.	Остеохондроз. Запальні захворювання спинного мозку та хребта.	2	4	3
Всього: 45		10	20	15

**6. ПЛАН ЛЕКЦІЙ
з навчальної дисципліни «Нейрохірургія »
для студентів 6 року навчання
зі спеціальності «Педіатрія»**

№ п/п	Теми	Кількість годин
1.	Історія нейрохірургії. Черепно-мозкова травма. Деонтологія у нейрохірургії	2
2.	Дитяча нейрохірургія. Сучасні хірургічні технології в дитячій нейрохірургії. Гідроцефалія.	2
3.	Цереброваскулярні хвороби. Нейрохірургічне лікування ішемічного інсульту. Сучасні стандарти лікування цереброваскулярних хвороб	2
4.	Інтра- та екстрааксілярні новоутворення. Новоутворення спинного мозку. Сучасні стандарти надання нейроонкологічної допомоги.	2
5.	Остеохондроз. Запальні захворювання спинного мозку та хребта. Запальні захворювання головного мозку. Функціональна нейрохірургія.	2

Всього: 10 год.

**7. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Нейрохірургія»
для студентів 6 року навчання
зі спеціальності «Педіатрія»**

п/п	Теми	Кількість годин
	Розділ 1. «Історія нейрохірургії. Черепно-мозкова травма. Деонтологія у нейрохірургії»	
1.	Тема 1. Історія нейрохірургії	1
2.	Тема 2. Черепно-мозкова травма.	2
3.	Тема 3. Деонтологія у нейрохірургії	1
	Розділ 2. «Дитяча нейрохірургія. Сучасні хірургічні технології в дитячій нейрохірургії. Гідроцефалія.»	
3.	Тема 1. Дитяча нейрохірургія	1
4.	Тема 2. Сучасні хірургічні технології в дитячій нейрохірургії	2
5.	Тема 3. Гідроцефалія.	1
	Розділ 3. «Цереброваскулярні хвороби. Нейрохірургічне лікування ішемічного інсульту. Сучасні стандарти лікування цереброваскулярних хвороб»	
6.	Тема 1. Цереброваскулярні хвороби	1
7.	Тема 2. Нейрохірургічне лікування ішемічного інсульту	2
8.	Тема 3. Сучасні стандарти лікування цереброваскулярних хвороб.	1
	Розділ 4. «Інтра- та екстрааксілярні новоутворення. Новоутворення спинного мозку. Сучасні стандарти надання нейроонкологічної допомоги».	
9.	Тема 1. Інтра- та екстрааксілярні новоутворення.	1
10.	Тема 2. Новоутворення спинного мозку.	2
	Тема 3. Сучасні стандарти надання нейроонкологічної допомоги	1
	Розділ 5. «Остеохондроз. Запальні захворювання спинного мозку та хребта. Запальні захворювання головного мозку. Функціональна нейрохірургія».	
18.	Тема 1. Остеохондроз.	1
19.	Тема 2. Запальні захворювання спинного мозку та хребта. Запальні захворювання головного мозку.	2
21.	Тема 3. Функціональна нейрохірургія.	1

Всього: 45 год.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ЗАЛІКУ

Перелік теоретичних питань до підсумкового контролю.

1. Етіологія, патогенез, класифікація абсцесу хребта та спинного мозку. Клінічні симптоми гострого абсцесу хребта та спинного мозку (постадійно)
2. Клініка, діагностика і лікування хронічного абсцесу хребта та спинного мозку. Диференціальна діагностика хронічного абсцесу хребта та спинного мозку та раку з розпадом.

3. Додаткові методи обстеження та їх результати у хворих з гнійними захворюваннями легень. Диференціальна діагностика кісти та абсцесу хребта та спинного мозку.
4. Лікування гострого абсцесу хребта та спинного мозку. Методи санації трахеобронхіального дерева. Покази до радикальних операцій.
5. Тактика лікування ускладненого гострого абсцесу хребта та спинного мозку.
6. Гостра емпієма головного мозку. Класифікація. Етіологія, патогенез, клініка. Рентгенологічна картина. Додаткові методи обстеження при гнійних процесах в плеврі.
7. Клінічні прояви обмеженої емпієми головного мозку. Рентгенологічна картина.
8. Діагностика і лікування хронічної емпієми та абсцесу головного мозку.
9. Класифікація краніо-церебральної травми. Ранні та пізні ускладнення. Покази до краніотомії при травмі головного мозку.
10. Класифікація післятравматичного гідроцефалії. Клініка і діагностика гідроцефалії.
11. Лікувальна тактика при травмі головного мозку, ускладненої крововиливом (залежно від величини). Лікувальна тактика при хронічному крововиливі.
12. Класифікація субдуральної геморагії. Причини. Патогенез порушень. Клініка і діагностика субдуральної гематоми.
13. Лікувальна тактика при субдуральній геморагії.
14. Переломи черпа. Патогенез порушень. Лікувальна тактика. Методи лікування.
15. Діагностичні критерії проникаючої рани спинного мозку. Лікувальна тактика при пораненнях спинного мозку.
16. Хірургічна анатомія шлуночків головного мозку. Анатомічні та фізіологічні звуження.
17. Класифікація новоутворень шлуночків головного мозку. Клініка і діагностика.
18. Класифікація вентрикуліту. Причини виникнення, етіологія, патогенез
19. Лікування гострого вентрикуліту. Хірургічні доступи при операціях на органах шлуночків головного мозку.
20. Аденома гіпофізу. Патогенез, стадії. Клініка, діагностика. Диференціальна діагностика аденоми гіпофізу та раку гіпофізу.
21. Консервативне та оперативне лікування аденоми гіпофізу. Покази та методи втручань.
22. Інші новоутворення гіпофізу. Класифікація. Ускладнення. Клініка, діагностика, перебіг. Лікувальна тактика, хірургічні доступи при новоутвореннях гіпофізу.
23. Класифікація гриж хребтового каналу. Клініка грижі хребта. Можливі ускладнення.
24. Діагностика форамінальної грижі хребта. Рентгенологічні ознаки. Лікування форамінальної грижі хребта.
25. Клініка, діагностика і лікування медіальної грижі хребта.
26. Причини парезу кишківника. Клінічні прояви. Діагностика. Лікування.
27. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, ускладнення гідроцефалії.
28. Методи лікування гідроцефалії.
29. Методи обстеження артеріальної системи. Сучасні методи каротидоартеріографії, ускладнення каротидографії та методи їх запобігання.
30. Причини емболії та гострого тромбозу церебральних артерій. Клінічна характеристика емболії та гострого тромбозу церебральних артерій.
31. Диференціальна діагностика емболії та гострого тромбозу церебральних артерій. Хірургічна тактика та методи оперативного лікування емболії та гострого тромбозу церебральних артерій. Особливості ведення післяопераційного періоду.
32. Антикоагулянти, фібринолітичні, тромболітичні препарати. Методи контролю за системою згортання, їх характеристика.
33. Етіологія, патогенез ішемічного інфаркту мозку. Класифікація хронічної ішемії та рівня оклюзії церебральних артерій при атеросклерозі.

34. Визначення, клінічна характеристика та методи хірургічного лікування гостроїшемії головного мозку.
35. Ускладнення атеросклерозу артерій головного мозку та ший та методи їх запобігання.
36. Показання та протипоказання до хірургічного лікування атеросклерозу церебральних артерій головного мозку та ший. Види операцій. Ранні післяопераційні ускладнення та методи їх запобігання.
37. Етіологія, патогенез, клініка ішемії головного мозку та ший. Класифікація гострої ішемії.
38. Показання та протипоказання до хірургічного лікування ішемії головного мозку та ший. Види операцій. Ранні післяопераційні ускладнення та методи їх запобігання.
39. Консервативне лікування облітеруючих захворювань артерій головного мозку та ший.
40. Анатомія вен головного мозку. Фактори, що забезпечують нормальну венозну гемодинаміку. Методи обстеження венозної системи головного мозку. Способи та показання до флебографії.
41. Етіологія ККС. Патогенез порушення венозної гемодинаміки при ККС. Клінічна характеристика ККС.
42. Лікування і профілактика ККС.
43. Диференційна діагностика і хірургічне лікування АВМ головного мозку та ший. Показання та протипоказання, види втручань. Причини рецидиву АВМ головного мозку після емболізації. Лікування.
44. Клінічна характеристика аневризм.
45. Етіологія аневризм головного мозку та ший. Патогенез і клініка аневризм. Клінічні прояви гострих аневризм головного мозку та ший.
46. Диференціальна діагностика аневризм головного мозку та АВМ.
47. Етіологічні та патогенетичні фактори тромбозу вен головного мозку та ший. Клінічні прояви тромбозу вен головного мозку. Консервативне лікування.
48. Особливості хірургічного лікування менінгіом.
49. Тромбоемболічні ускладнення нейрохірургічних втручань: фактори ризику і методи профілактики.
50. Клінічні прояви спинномозкової травми, методи терапії, реабілітація хворих.
51. Клінічні прояви травматичного пошкодження середнього, ліктьового, променевого, сідничного нервів, методи лікування (хірургічне, консервативне).
52. Особливості клінічних проявів больових синдромів, які потребують допомоги нейрохірурга (невралгія V пари, с-м Слюдера і т.д.)
53. Особливості клінічних проявів судинної патології головного мозку, яка потребує допомоги нейрохірурга. Методи хірургічного лікування аневризм судин головного мозку, геморагічних та ішемічних інсультів.
54. Етіопатогенез, стадії спондиліту. Ускладнення.
55. Клінічні прояви спондиліту. Допоміжні методи обстеження при спондиліті.
56. Хірургічне лікування спондиліту. Реабілітація хворих.
57. Патогенез та ускладнення гідроцефалії. Клініка. Діагностика. Види і показання до ВПШ.
58. Показання до постійної ЕЕГ.
59. Інтрааксіальні новоутворення. Клініка, діагностика.
60. Ішемічний інсульт. Клініка, діагностика, Покази до каротидографії.
61. Інтервенційні та хірургічні методи лікування ішемічної хвороби спинного мозку
62. Сирингомієлія: етіологія, патогенез, клініка
63. Діагностика сирингомієлії. Принципи лікування.
64. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування новоутворень головного мозку.
65. Епілепсія. Етіологія, класифікація. Патогенез. Клініка, діагностика. Лікування

66. Вторинна епілепсія. Визначення. Класифікація. Клініка, діагностика, лікування.
67. Дистонія. Патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика.
68. Несахарний діабет. Діагностика. Профілактика. Реабілітація.
69. Дисгормональні захворювання гіпофізу. Тактика хірурга.
70. Нейроендокринні новоутворення. Клініка, діагностика, лікування.
71. Сучасні види зброї. Можлива структура санітарних втрат.
72. Фактори, що спричиняють пошкодження тканин людини при вогнепальному пораненні. Особливості структурних і функціональних змін тканин залежно від виду зброї.
73. Види первинної хірургічної обробки за обсягом і терміном їх виконання. Показання, відсутність показань і протипоказання для первинної хірургічної обробки ран. Способи зашивання ран. Помилки при виконанні первинної хірургічної обробки ран.
74. Ураження мінно-вибуховими пристроями, бомбами об'ємного вибуху. Медична допомога пораненим, профілактика ранової інфекції. Первинна хірургічна обробка ран, їх особливості і відмінності від вогнепальних поранень. Особливості і відмінності первинної хірургічної обробки при великих механічних пошкодженнях.
75. Поняття про комбіновані і радіаційні ураження, їх поєднання. Особливості перебігу поранень, переломів кісток, термічних опіків при комбінованих радіаційних ураженнях і потраплянні радіоактивних речовин на рану та опікову поверхню. Синдром взаємного обтяження.
76. Особливості перебігу радіаційних опіків. Медична допомога в осередку ураження. Лікування комбінованих радіаційних уражень.
77. Особливості перебігу ран, термічних опіків, заражених отруйними речовинами. Медична допомога в осередку ураження і на етапах медичної евакуації при комбінованих хімічних ураженнях.
78. Місцеві і загальні патологічні прояви термічних опіків. Класифікація опіків за глибиною пошкодження. Ступені опіків.
79. Визначення загальної площі опіків і площі глибокого пошкодження. Медична допомога в осередку ураження і на етапах медичної евакуації
80. Періоди опікової хвороби. Опіковий шок. Гостра токсемія. Опікова септикотоксемія. Видужання.
81. Ураження світловим випромінюванням ядерного вибуху, запальовальними сумішами. Медична допомога на полі бою (в осередках масових санітарних втрат).
82. Медичне сортування, обсяг і зміст медичної допомоги в умовах бойових і екстремальних ситуацій мирного часу.
83. Класифікація кровотеч залежно від джерела кровотечі, часу її виникнення і ступеня крововтрати. Клінічна картина кровотечі та гострої крововтрати.
84. Способи визначення величини крововтрати у польових умовах та при надзвичайних станах.
85. Показання для переливання крові на війні. Контроль за придатністю крові для переливання. Техніка переливання крові.
86. Різновидність трансфузійних розчинів і показання до їх застосування. Можливі ускладнення при переливанні крові, їх профілактика і лікування.
87. Засоби тимчасової і кінцевої зупинки кровотечі.
88. Показання для переливання крові і кровозамінників. Методика розрахунку потреби крові та кровозамінників у польових умовах та при надзвичайних станах.
89. Ранова інфекція. Фактори, що сприяють виникненню ранової інфекції. Мікрофлора рани. Первинне і вторинне очищення рани.
90. Місцева гнійна інфекція. Характеристика токсико-резорбтивної лихоманки і сепсису.
91. Клініка і діагностика сепсису.
92. Профілактика і лікування гнійних ускладнень вогнепальних ран.

93. Анаеробна інфекція рани. Термін виникнення, місцеві та загальні прояви. Характеристика різних клінічних форм. Профілактика анаеробної інфекції.
94. Специфічне і неспецифічне лікування анаеробної ранової. Профілактична і лікувальна цінність антибіотиків. Результати лікування.
95. Пправець, його етіологія і патогенез. Місцеві та загальні симптоми. Діагностика, профілактика та принципи лікування правця в умовах військових дій і екстремальних ситуацій. Ускладнення і результати лікування.
96. Частота і класифікація поранень та закритих пошкоджень грудей. Клінічні прояви і діагностика різних видів поранень і пошкоджень.
97. Види інтракраніальних гематом. Медична допомога у польових умовах і екстремальних ситуаціях.
98. Ступені гідроцефалії. Медична допомога у польових умовах і екстремальних ситуаціях.
99. Частота і класифікація поранень і пошкоджень черепа. Клінічні прояви проникаючих поранень черепа.
100. Ускладнення при вогнепальних і закритих пошкодженнях черепа.
101. Діагностика проникаючих поранень і закритих пошкоджень черепа.
102. Перша медична допомога при пораненнях черепа. Обсяг першої лікарської допомоги. Лікування вогнепальних і закритих пошкоджень черепа.
103. Поранення і закриті пошкодження хребта і органів хребта. Класифікація поранень хребта.

Перелік практичних завдань та робіт до підсумкового контролю.

1. Оцінити краніограму.
2. Інтерпретувати пневмоенцефалограму, комп'ютерну томограму головного мозку.
3. Укласти хворого при люмбальній пункції, провести ліквородинамічні проби.
4. Оцінити склад ліквору в нормі і патології.
5. Діагностувати гідроцефалію, черепно-спинномозкову грижу.
6. Накласти кровоспинний зажим при кровотечах з шкіри голови.
7. Зняти шви з рани, зупинити кровотечу із шкіряного покриву черепа.
8. Встановити діагноз струсу головного мозку, призначити адекватну терапію.
9. Діагностувати забій головного мозку.
10. Оцінити спинномозкову рідину і лікворний тиск при струсі і забої головного мозку.
11. Прочитати краніограму при переломі і вдавненому переломі черепа.
12. Оцінити дані очного дна при пухлинах головного мозку.
13. Визначити топіку ураження головного мозку.
14. Запідозрити пухлину головного мозку по загально-мозковій симптоматиці.
15. Оцінити дані одержані при спинномозковій пункції важкої черепно-мозкової травми, субарахноїдального крововиливу, менінгіту.
16. Призначити симптоматичну терапію при пухлинах головного мозку.
17. Оцінити менінгіальні симптоми.
18. Призначити терапію при субарахноїдальному крововиливі.
19. Діагностувати пошкодження периферичного нерва, діагностувати пошкодження серединного, ліктьового, променевого, сідничного нерва.
20. Визначити показання до хірургічного лікування пошкодження периферійного нерва.
21. Призначити відновну терапію після хірургічного втручання при пошкодженні периферійних нервів.
22. Діагностувати пошкодження плечового сплетення.
23. Діагностувати ураження корінців кінського хвоста.
24. Призначити терапію при поперековому больовому синдромі.

25. Визначити топіку ураження спинного мозку при пухлинах, травмах спинного мозку.
26. Інтерпретувати дані люмбальної пункції при пухлинах спинного мозку.
27. Призначити відновну терапію хворим після операції видалення пухлини спинного мозку.
28. Визначити показання до операції при травматичному пошкодженні хребта і спинного мозку.
29. Провести профілактику ускладнень (пролежні, уросепсис) при травматичному пошкодженні і пухлинах спинного мозку.
30. Призначити відновну терапію при травматичному пошкодженні спинного мозку.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

з навчальної дисципліни «Нейрохірургія» для студентів 1 року навчання зі спеціальності «Педіатрія»

Організація поточного контролю

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни (поточна навчальна діяльність - ПНД) та підсумкового заняття (ПЗ) студенту виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Залік - співбесіда по ситуаційній задачі з 5 питаннями.

Оцінювання індивідуальних завдань студентів

На засіданні кафедри затверджується перелік індивідуальних завдань. Оцінювання індивідуальних завдань студента здійснюється за виконання завдань викладача: доповідь реферата на практичному занятті 0 – 2 бали; доповідь з презентацією на практичному занятті 0 – 3 бали з перевіркою на плагіат, доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, у інших учбових та науково-практичних закладах, написання тез, статей 0 – 5 балів; участь у наукових конкурсах – за кожний вид діяльності 5 – 10 балів (**загалом не більше 10 балів**), які можуть додаватись, як заохочувальні.

Бали за індивідуальні завдання одноразово нараховуються студенту тільки комісійно (комісія – зав. кафедри, завуч, викладач групи) лише за умов успішного їх виконання та захисту. В жодному разі загальна сума балів за ПНД не може перевищувати 120 балів.

Оцінювання самостійної роботи студентів

Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється під час підсумкового заняття, диференційного заліку.

11. Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

Підсумковий бал за ПНД та підсумкове заняття (ПЗ) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицею 2 відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності студентів...» (таблиця 2)

Таблиця 2

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу
(для дисциплін, що завершуються заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.21-4,21	168	3.42-3,6	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128
4.72-4,74	189	3.94-3,96	158	3.17-3,19	127
4.7-4,71	188	3.92-3,93	157	3.15-3,16	126
4.67-4,69	187	3.89-3,91	156	3.12-3,14	125
4.65-4,66	186	3.87-3,88	155	3.1-3,11	124
4.62-4,64	185	3.84-3,86	154	3.07-3,09	123
4.6-4,61	184	3.82-3,83	153	3.05-3,06	122
4.57-4,59	183	3.79-3,81	152	3.02-3,04	121
4.54-4,56	182	3.77-3,78	151	3-3,01	120
4.52-4,53	181	3.74-3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5-4,51	180	3.72-3,73	149		
4.47-4,49	179	3.7-3,71	148		
4.45-4,46	178	3.67-3,69	147		
4.42-4,6	177	3.65-3,66	146		
4.4-4,41	176	3.62-3,64	145		
4.37-4,39	175	3.6-3,61	16		
4.35-4,36	174	3.57-3,59	143		
4.32-4,34	173	3.55-3,56	142		
4.3-4,31	172	3.52-3,54	141		
4,27-4,29	171	3.5-3,51	140		
4.24-4,26	170	3.47-3,49	139		

12. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арегви М.Е., Саккиер Дж.М. Малоинвазивная колопроктология (пер. с англ.) М. Педиатрія, 1999, 275 с.
2. Бабак О. Я., Фадеев Г.Д. Гастроэзофагальная рефлюксная болезнь Киев, 2000, Интерфарма 176 с.
3. Бабак О.Я., Фадеев Г.Д.” Сучасна фармакотерапія шлунково-кишкових кровотеч”.Харків,2000.
4. Балаболкин М.И. “Диабетология”,-М: Педиатрія,2000.
5. Балалыкин А.С. Эндоскопия. М. -Мед-на. — 1987.
6. Балалыкин А.С. «Эндоскопическая абдоминальная хирургия».- М: ИМА-пресс,2000.
7. Білінський Б.П., Стернюк Ю.М. , Шпарик Я.В “Онкологія”. - Львів: Педиатрія світу,2002.
8. Белоусов Ю.В. Гастроэнтерология детского возраста. – Харьков: Консум, 2000.- 528 с. Ил.
9. Богуш Л.К., Жарохович И.А. Биопсия в пульмонологии. М. -Мед-на. – 1977 239 с.
10. Бойко В.В., Нікішаєв В.І., Русін В.І. та ін. Портальна гіпертензія та її ускладнення // За заг. ред. В.В.Бойка. – Х.: ФОП Мартиняк, 2008. – 335 с.
11. Боднар П.М., “Эндокринологія”, Київ : “Здоров`я” 2002.
12. Бондаренко В.А.,Лупальцев В.И. «Острый аппендицит».-К.: Здоровье,1993.
13. Ботвинов Н.М., Леонович С.М., Поскевич Н.Н.» Клиническая хирургия».-МН.,2002.
14. Братусь В.Д. «Дифференційна діагностика в лікуванні гострих шлунково-кишкових кровотеч».- К.: Здоровья,1991.
15. Братусь В.Д. и др. «Интенсивная терапия в неотложной хирургии».- 2-е изд.перераб. и доп.-К.: Здоровье,1989.-280с.
16. Валдина Е.А., «Заболевания щитовидной железы».- М.,1993.
17. Василюк М.Д.і співавт. “Ускладнення виразки шлунку та дванадцятипалої кишки”.- Ів.Франківськ,2002.
18. Велигоцкий Н.Н. “Удаление осложненных дуоденальных язв и дуоденопластика”, Харьков: Прапор, -2005г – 81с.
19. Возианова Ж.И. «Инфекционные и паразитарные болезни», Киев «Здоровье», 2001г.
20. Галлингер Ю.И., Годжелло Э.А, Оперативная эндоскопия пищевода. М.: 1999. С.211-233.
21. Гастроскопия: Учебное пособие / Б. Блок, Г. Шахшаль, Г. Шмидт; пер. с нем. М: МЕДпресс-информ, 2007. – 216 с. : ил.
22. Гетьман В.Г. Клиническая краніоскопия. - К.: Здоров`я, 1998, 208 с.
23. Гостищев В.К. «Общая хирургия».- М.: Педиатрія,1993.
24. Григор`ев П.Я., Стародуб Є.Л., Яковенко Є.Л. та ін., Хвороби органів травлення
25. : діагностика і лікування. Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. 66 с.
26. Даценко Б.М. Ибишов Ш.Ф. “Комплексная диагностика в неотложной абдоминальной хирургии”.- К.: Здоровье,1991.- 264 с.
27. Діагностична та лікувальна ендоскопія травного каналу. Атлас. / Кімакович В.Й., Грубнік В.В., Мельниченко Ю. А., Тумак І.М. — Львів: Видавництво Мс, 2003; 208 с., 621 іл.
28. Долецкий С.Я., Исаков Ю.Ф.” Детская хирургия”. Руководство для врачей в 2-х томах.- М.: Педиатрія 1970.
29. Долецкий С.Я. и др. Эндоскопия органов пищеварительного тракта у детей. М. -Мед-на. — 1984.
30. Дубенко Є.Г. «Нервові хвороби», К.: Здоров`я, 2001.
31. Дуденко Г.И., Петренко Г.Д., Михайлец Ю.А.,Дуденко В.Г. “Экстренная лапароскопия в неотложной хирургии”.- К.: Здоровье,1991.

32. Ефимов А.С. “Клиническая диабетология”, К.: Здоров`я, 1998.
33. Зайцев В.Т. «Неотложная хирургия брюшной полости» .- К.: Здоровье,1989,-272 с.
34. Запорожан В.А., Грубник В.В. Саенко В.Ф., Ничитайло М.Е. Видеозендоскопические операции в хирургии и гинекологии. Одесса, 1999. 298 с.
35. Збірник питань і тестових завдань для лікарів, курсантів циклу спеціалізації та передатестаційного циклу на отримання звання лікаря-спеціаліста та кваліфікаційної категорії за фахом “ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЯ” / Харченко Н.В., Анохіна Г.А., Опанасюк Н.Д., Черненко В.В., Коруля І.А., Лопух І.Я., Кімакович В.Й. Нікішаєв В.І - – К.: Друкар, 2009. – 160 с.
36. Зефирова Е.С. “Аддисонова болезнь”, М.: Медгиз, 1963.
37. Ившин В.Г., Якунин А.Ю. “Чрескожные диагностические и желчеотводящие вмешательства у больных механической желтухой”. – Тула, 2000. – 311с.
38. Канюк Й., Іванюшко В. “Невідкладні стани. Анестезіологічна тактика,реанімація та інтенсивна терапія”.- Львів,2002.
39. Кімакович В.Й., Савицький Я.М., Швидкий Я.Б. Сторонні тіла гіпофізу: ендоскопічна тактика. Практична Педіатрія. — 2003. — №1. — С. 82-85.
40. Клименко Г.А.”Холедохолитиаз”. – М.: Педіатрія, 2000. – 224с.
41. Клименков А.А., Патютко Ю.И., Губина Г.И. Опухоли желудка. М. Педіатрія, 1988, 256с.
42. . Ковальчук Л.Я., Поліщук В.М. та ін.“Атлас нейрохірургічних операцій і маніпуляцій”.- Тернопіль-Рівне, Укрмедкнига, 2001.
43. Ковальчук Л.Я., Поліщук В.М., Нечитайло М.Ю., Ковальчук О.Л. “Лапароскопічна хірургія”.- Тернопіль- Рівне, 2001.
44. Ковальчук Л.Я., Спіженко Ю.П., Саенко В.Ф., Книшов Г.В., Нечитайло М.Ю. “Клінічна хірургія” (у 2-х томах) / Керівництво /.- Укрмедкнига,2003.
45. Кованов В.В. “Оперативная хирургия и топографическая анатомия”.- М.: Педіатрія,1995.
46. Колоноскопия в диагностике заболеваний толстой кишки. Сотников В.Н., Разживина А.А., Веселов В.В, Кузьмин А.И. и др. – М: Экстрапринт, 2006. -280 с.
47. Коляда І.О. Тумак І.М. Поліпи товстої кишки: діагностика, нагляд і лікування Педіатрія світу. – 2003. – Т. XIV, №3. - С. 200-207., №4. - С. 278-282.
48. Кондратенко П.Г., Смирнов Н.Л., Раденко Е.Е. Острое кровотечение в просвет органов пищеварительного канала: Практическое руководство. – Донецк, 2006.- 420 с.
49. Кондратенко П.Г., Стукало А.А., Раденко Е.Е. Гастроинтестинальная эндоскопия: Практическое руководство. – Донецк, 2007.- 374 с.
50. Короткевич А.Г. Лечебная бронхоскопия в отделениях реанимации (методические рекомендации для врачей-курсантов) Новокузнецк, 2001.
51. Королёв Б.А., Пиковский Д.Л.” Экстренная хирургия желчных путей”.- М.: Педіатрія, 1990.
52. Котельников В.П. “Раны и их лечение”.- М.: Педіатрія ,1991.
53. Крылов А.А., Земляной А.Г. “Неотложная гастроэнтерология”. Питер, Практическая Педіатрія,2001.
54. Кузин М.И. ,Костюченко Б.М. «Раны и раневая инфекция». Руководство для врачей. ,- М.: Педіатрія,1990.
55. Кузин М.И. “Хирургические болезни”. М.: Педіатрія,1995.
56. Леонов В.В., Донцов И.В., Мехтианов З.С., Бойко Л.А. «Руководство по эндоскопии пищевода, желудка и двенадцатиперстной кишки», Харьков: Факт, -2004г, -148с.
57. Лопухин Ю.М. и Савельев В.С. «Хирургия». Руководство для врачей. (пер.с англ.) - М.: Педіатрія,2001.
58. Люлько А.В, Воронин К.В.” Хирургия урогенитальной травмы”. Днепропетровск,1994.
59. Маев И.В., Самсонов А.А. Болезни двенадцатиперстной кишки. – М.: МЕДпресс-информ, 2005.- 512 с.

60. Малоштан А.В., Бойко В.В. “Лапароскопические технологии и их интеграция в билиарную хирургию”. – Харьков, 2005. – 368с.
61. Масляк В.М., Павловський М.П. та ін. “Практична колопроктологія”.- Львів: Світ,1993.
62. Майстренко Н.А., Калинин А.П. “Хирургия надпочечников”, М.: Педиатрия, - 2000.
63. Майстренко Н.А., Нечай А.И. “Гепатобилиарная хирургия: Руководство для врачей”. – Санкт-Петербург. – 2000. – 268с.
64. Мартынова А.И. «Интенсивная терапия». (перевод с англ) - М.: Педиатрия,2002.
65. Милонов О.В. и др.” Послеоперационные осложнения и опасности в абдоминальной хирургии”. Руководство для врачей.- М.: Педиатрия, 1990.
66. Морфологическая диагностика болезней желудка и кишечника. (Аруин Л.И., Капуллер Л.Л., Исаков В.А.) М.; “Триада-Х”, 1998, - 496 с.
67. Нестеренко Ю.Л. и др. “Хирургическая дуоденальная непроходимость”.- М.: Педиатрия,1990.
68. Наказ №33 від 23.02.2000 «Про штатні нормативи та типові штати закладів Охорони Здоров'я», 589с.
69. Ничитайло М.Е., Грубник В.В. “Минимальноинвазивная хирургия патологии желчных протоков”.– Киев: Здоровье, 2005. – 424с.
70. Олекса А.П. “Травматология. Пособие для врачей- травматологов-ортопедов та хирургов”.- Львів: Вид.Науково-тех. літ., Вид.ф-ма “ Афіша”, 2000.
71. . Онкология. Під ред. Білинського Б.Т. Львів, Педиатрия світу, 1998, 310 с.
72. Панцырев Ю.М., Галлингер Ю.И. Оперативная эндоскопия. М. -Мед-на. — 1984.
73. Передерий В.Г., Ткач С.М. “Болезни поджелудочной железы», К.: НМУ, 2001, -238с.
74. Посохова К.А., Климнюк С.І. “Мікробіологічні та фармакологічні основи раціонального застосування антибіотиків”. (Навчальний посібник).- Укрмедкнига,2002.
75. Петров С.В. «Общая хирургия». – С.-П.: «Лань»,2001, -667с.
76. Потт Г. Атлас колоноскопии. С руководством по профилактике карцином толстой кишки. М. Логосфера 2006. 216 с.
77. Пучков К.В., Филимонов В.Б. Грыжи пищеводного отверстия диафрагмы – М: Медпрактика-М.- 2003.- 172 с.
78. Пронин В.А.,Бойко В.В. « Патология червеобразного отростка и аппендектомия», Харьков, «СІМ», 2007г.
79. Савельев В.С. «Руководство по неотложной хирургии органов брюшной полости».-2-е изд. перераб. и доп. .- М.: Педиатрия,1986,-608 с.
80. Рылюк А.Ф. “Топографическая анатомия и хирургия органов брюшной полости2.-Мн., 2001.
81. Рябов Г.А. “Синдром критических состояний”.- М.: Педиатрия,1994.
82. Саенко В.Ф., Десятерин В.И. « Сепсис и полиорганная недостаточность». –Кривой Рог «Минерал»_2005. – 468с.
83. Саенко В.Ф., Кондратенко П.Г., Семенюк Ю.С., Велигоцкий Н.Н., Калита Н.Я.” Диагностика и лечение кровотечения в просвет пищеварительного тракта”.- Ровно,2001.
84. Секела М. В., Макаров В. В., Калабуха І. А.,Жехонек А., Кузик П.В. Невідкладні стани в судинній нейрохірургії / Stany nagle w torakochirurgii. - Монографія.- Львів: СПОЛОМ, 2015. – 270 с.
85. Секела М. В., Макаров В. В., Жехонек А. Паліативна Хребтово-впинномозкова травма. - Львів: СПО – ЛОМ, 2014. – 360 с.
86. Стручков В.И.,Гостищев В.К.,Стручков В.К.” Хирургическая инфекция. Руководство для врачей”,- М.: Педиатрия,1991.
87. Тимошин А.Д., Галазян Г.С. «Лапароскопическая хирургия (практическое руководство)»//НЦХ РАМН Институт хирургии им. А.Л.Михаеяна .- М.: Педиатрия,2000 – 175с.

88. Тимошин А.Д., Шестаков А.Л. “Малоинвазивные вмешательства в абдоминальной хирургии”. – Москва, Триада-Х, 2003. – 216с.
89. Тоскин К.Д., Жебровский В.В. “Грыжи брюшной стенки”.- М.: Педиатрия,1990.
90. Филин В.И., Костюченко А.Л.” Неотложная панкреатология”. СПб.: Питер,1994.
91. Цыбуляк Г.Н. “Хирургическое лечение тяжелой и сочетанной травмы”.- СПб.: Гипократ,2000.
92. Черенько М.П. «Брюшные грыжи»,- К.: Здоровье 1995.
93. Черенько М.П. “Справочник хирурга поликлиники”.- К.: Здоровье,1990- 304 с.
94. Черноусов А.Ф., Богопелый В.М. «Хирургия язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки». –М.: Педиатрия,2001 –254с.
95. Шалимов А.А. “ Хирургия печени и желчевыводящих путей”.- К.: Здоровье,1993.
96. Шалимов А.А., Грубник В.В., Ткаченко Л.И. и др. “Инфекционный контроль в хирургии”.- Одесса, Маяк, 2002.
97. Шалимов С.А., Радзиховский А.П., Нечитайло М.Е. “Острый менингит и его осложнения”.- К.: “ Наукова думка”, 1990- 271 с.
98. Шалимов А.А., Шапошников В.И., Пинчук М.П. “Острый перитонит”.- К.: « Наукова думка»,1981.
99. Шалимов А.А., Грубник В.В. “Хронический менингит”: Современные концепции патогенеза, диагностики и лечения. – Киев: Здоровье, 2000. – 255с.
100. Шапринський В.О. « Зовнішні кишкові нориці», Вінниця, «Діло», 2004.

Основна література

1. Атлас операций на головном мозге /А. П. Ромоданов., Ю.А. Зозуля , Н.М.Мосийчук, Г.С. Чушкан . — М.: Педиатрия , — 1986 . -384 с.
2. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосийчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
3. Гусев Е.И., Коновалов А.Н. и др. Неврология и нейрохирургия. .Учебник.— М.Педиатрия, —2000.— 656с. :ил.
4. Григорович К.А. Хирургическое лечение поврежденных нервов. - Л.: Педиатрия, — 1981. — 302 с.
5. Нейрохирургия: учебник/ В.И.Цымбалюк, Б.Н.Лузан, И.П.Дмитерко и др.; под ред. проф. В.И.Цымбалюка.— К.:Педиатрия, 2008.— 160с.
6. Лившиц А. В. Хирургия спинного мозга. — М: Педиатрия , 1990. - 352 с.
7. Лившиц А.В. Хирургия спинного мозга. – М.: Педиатрия. – 1991. – 350С.
8. Олешкевич Ф.В. , Олешкевич А.Ф. Нейрохирургия: Операции на головном мозге. - Минск: Вышэйшая шк. ,1993. - 294 с.
9. Полищук Н.Е, Корж Н.А., Фищенко В.Я. Повреждения позвоночника и спинного мозга. – Киев, «Книга плюс». – 2001. – 387С.
10. Попелянский Я.Ю. Болезни периферической нервной системы: Руководство для врачей.– М.: Педиатрия, 1989.– 436 с.
11. Ромоданов А.П., Бродский Ю.С. Родовая черепно- мозговая травма у новорожденных. – Киев “Здоров’я”, 1981. – 199 с.
12. Ромоданов А.П., Мосийчук М.М., Цимбалюк В.І. Нейрохірургія. – Київ “Спалах” , 1998 . – 252 с.
13. Ромоданов А.П., Н.М.Мосийчук . Нейрохирургия . -К.: Вища школа , — 1990.—263с.
14. П’ятикоп В.А., Кутовой І.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин І.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали. Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, Влавке, 2016-140 с.
15. Пятикоп В.О., Кутовой І.О., Казаченко. Методичний посібник по нейрохірургії.- .

Додаткова література

1. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
2. Вовканич А.С. Інструктивні матеріали по догляду за хворими з травмою спинного мозку. — Львів. — 1995. — 36С.
3. Грунтовський Г.Х., Продан О.І. Хірургічне лікування ускладнених ушкоджень поперекового відділу хребта // Бюлетень УАН. — 1998. — №6. — С.139.
4. Земская А.Г., Педаченко Г.А., Рябуха Н.П., Орлов Ю.П. Особенности клиники, диагностики и лечения ЗЧМТ у лиц пожилого и старческого возраста.: Лен. ГИДУВ, 1987 — 16 с.
5. Зозуля І. С. Черепно-мозкова травма: класифікація, клініка, діагностика, надання невідкладної медичної допомоги // Український медичний часопис . -1997 .-№1.-С. 25-31.
6. Коновалов А.Н., Лихтерман Л.Б., Потапов А.А., и др.: Клиническое руководство по черепно- мозговой травме. - М.: Антидор, 1998 - Т.1. — 550 с.
7. Коновалов А.Н., Лихтерман Л.Б., Потапов А.А., и др.: Клиническое руководство по черепно- мозговой травме. - М.: Антидор, 2001 - Т.2. — 675 с.
8. Лебедев В.В. , Быковников Л.Д. Руководство по неотложной нейрохирургии.- М.: Педіатрія, 1987.- 336с.
9. Луцик А.А., Раткин И.К, Микитин М.Н. Краниовертебральные повреждения и заболевания. — Новосибирск. — 1998. — 552С.
10. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия..Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
11. Неврология / Под ред. М. Самуэльса . - М.: Практика , 1997 . -640 с.
12. Нейротравматология. Справочник / под ред. А.П.Коновалова, Л.Б.Лихтермана, А.А.Потапова Ростов н/Д: изд-во « Феникс » .— 1999, изд. — 576 с.
13. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
14. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии :Травматические внутричерепные кровоизлияния.— К.:Мариам, — 1994. — 6с.
15. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии: Открытая черепно - мозговая травма. — К.: Мариам , —1993.— 28 с.
16. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии: Сотрясение головного мозга. — К.: Мариам, 1993. — 28 с.
17. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии: Травматические внутричерепные кровоизлияния. — К.: Мариам, 1994. — 6 с.
18. Педаченко Е.Г., Федирко В.О. Дифференцированное лечение при очаговых травматических внутричерепных повреждениях . — Киев: ООО «ЗАДРУГА», 1997. — 146 с.
19. Педаченко Г.А. Курс избранных лекций по нейрохирургии: Закрытые травматические повреждения позвоночника и спинного мозга. — К.: Мариам, — 1997.— 40 с.
20. Полищук Н.Е., Старча В.И.Огнестрельные ранения головы.- Киев: Изд -во ТТОВ "Тон", — 1996 .— 72с.
21. Полищук Н.Е., Короткоручко А.А., Муравський А.В., Слынько Е.И., Деркач В.Н. Принципы оказания ургентной помощи при позвоночно-спинномозговой травме // Український медичний альманах. — 1999. — Том 2, №3. — С.81-85.
22. Потапов А.А., Лихтерман Л.Б., Зельман В.Л., Корниенко В.Н., Кравчук А.Д. Доказательная нейротравматология. — Москва: 2003. — 517 с.

23. Ромоданов А.П., Педаченко Г.А., Полищук Н.Е. Черепно-мозговая травма при алкогольной интоксикации.– Киев “Здоров’я”,1982.–183 с.
24. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.
25. Угрюмов В.М., Вирозуб І.Д. Хирургия закрытых повреждений позвоночника и спинного мозга в остром периоде // Руководство по нейротравматологии. – М.: Педиатрия. – 1979. – С.16-156.
26. Фищенко В.Я. Реконструкция позвоночного канала при осложненной травме грудного отдела // Ортопедия, травматология и протезирование. – 1994. – 3. – С.20-21.
27. Шевага В.М, Дяків В.В., Гук А.П. Особливості хірургічної тактики при гострій травмі хребта і спинного мозку на різних рівнях // Бюлетень УАН. – 1997. – №3. – С.50-54.
28. Військова хірургія з хірургією надзвичайних ситуацій /
29. ABC spinal cord injury 4th ed. / Edited by David Grundy, Andrew Swain BMJ Books, London. 2002
30. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000
31. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
32. Jennett B, Teasdale G Management of Head Injuries. Contemporary Neurology Series. F A Davis, Philadelphia. 1981
33. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997
34. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
35. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005
36. La Rocca Y. Acceleration injuries of the neck // Clin. Neurosurg. – 1997. – Vol.25. – P.209.
37. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
38. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005
39. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
40. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001
41. Samii’s Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
42. Sunderland S Nerves and Nerve Injuries. Churchill Livingstone, Edinburgh. 1978
43. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000

Пухлини головного мозку. Гідроцефалія

Основна література

1. Атлас операций на головном мозге /А. П. Ромоданов., Ю.А. Зозуля , Н.М.Мосийчук, Г.С. Чушкан . — М.: Педиатрия , — 1986 . -384 с.
2. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосийчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
3. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
4. Гусев Е.И., Коновалов А.Н. и др. Неврология и нейрохирургия. .Учебник.— М.Педиатрия, —2000.— 656с.

5. Олешкевич Ф.В. , Олешкевич А.Ф. Нейрохирургия: Операции на головном мозге. - Минск: Вышэйшая шк. ,1993. - 294 с.
6. Орлов Ю.А. Гидроцефалия. К.: 1995.– 87 с.
7. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.
8. П'ятикоп В.А., Кутовой И.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин 8.И.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали.Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, Влавке, 2016-140 с.
9. Пятикоп В.О., Кутовой І.О., Козаченко. Методичний посібник по нейрохірургії.- . Харків.-2018.-137с.

Додаткова література

1. Гескилл С., Мерлин А. Детская неврология и нейрохирургия. М.: – АОЗТ «Антидор».– 1996.– 347 с.
2. Земская А.Г., Лещинский Б.И. Опухоли головного мозга астроцитарного ряда.– Л.: Педіатрія, 1985, 216 с.
3. Зозуля Ю.А., Верхоглядова Т.П., Малышева Т.А. Современная гистобиологическая классификация опухолей нервной системы. // Український медичний альманах.– 1999.– Том 2, №3. – С.33– 37.
4. Зозуля Ю.А., Лапоногов О.А., Трош Р.М. Опухоли зрительного бугра и подкорковых узлов головного мозга.- К.: Здоровье, 1977,– 192 с.
5. Зозуля Ю.А., Розуменко В.Д., Лисяный Н.И. Проблемы современной нейроонкологии // Журн. АМН України.– 199.– Т.5.–№3.– С. 50–54.
6. Могила В.В. Меланомы головного мозга.– 2003.–
7. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия..Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П.
8. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
9. Неврология. Под ред. М. Самуельса. Пер. с англ.– М., практика, 1997.– 640 с.
10. Никифоров Б.М., Мацко Д.Е. Опухоли головного мозга. - СПб, Питер, 2003.-320с. - (Серия «Краткое руководство»).
11. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских
12. вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
13. Раздольский И.Я. Клиника опухолей головного мозга. «Медгиз» Ленинградское отделение.– 1967.– 222 с..
14. Ромоданов А.П. Опухоли головного мозга у детей.– К.: Здоровья.–1965.–
15. Хачатрян В.А., Берснев В.П., Сафин Ш.М., Орлов Ю.А., Трофимова Т.Н. Гидроцефалия (патогенез, диагностика и хирургическое лечение).– СПб: Изд. РИНХ им. Проф. А.Л.Поленова, 1998.– 234 с.
16. Хирургия центральной нервной системы. /Под ред. проф. В.М.Угрюмова. –Ч. 1., «Педіатрія» Ленинградское отделение.– 1969.– 863 с.
17. Хоминский Б.С. Гистологическая диагностика опухолей центральной нервной системы. – М., 1969. –240 с.
18. Brain Tumors, edited by Francis Ali-Osman, Humana Press Inc., Totowa, New Jersey . 2005
19. Burger S.H., Scheithaner B.W., Atlas O.F., Tumor pathology // Tumors of the central nervous system.– Washington: Armed Forces Inst. Pathol., 1994.– P. 45–66.
20. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000
21. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004

22. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
23. Franco DeMonte, , Mark R. Gilbert, Anita Mahajan, and Ian E. McCutcheon Tumors of the Brain and Spine. Springer, New York. 2007
24. Gamma knife brain surgery / volume editors, L.D. Lunsford, D. Kondziolka, J.C. Flickinger. Karger AG, Basel. 1998.
25. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997
26. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
27. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005
28. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
29. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005
30. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
31. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001
32. Samii's Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
33. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000

Патологія судин головного та спинного мозку

Основна література

1. Атлас операции на головном мозге / А.П.Ромоданов, Ю.А.Зозуля, Н.М.Мосийчук, Г.С.Чушкан.-М.: Педиатрія, 1986.-384 с.
2. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосийчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
3. Гусев Е.И., Коновалов А.Н. и др. Неврология и нейрохирургия. .Учебник.— М.Педиатрія, —2000.— 656с. :ил.
4. Диагностика стенозирующих и окклюзирующих процессов сосудов головного мозга и показания к их хирургическому лечению: Метод, рекомендации / Ю.А.Зозуля, Н.М.Мосийчук, Ю.Д.Соснов и др. - Киев, 1988. -16 с.
5. Нейрохирургия: учебник/ В.И.Цымбалюк, Б.Н.Лузан, И.П.Дмитерко и др.; под ред. проф. В.И.Цымбалюка.— К.:Педиатрія, 2008.— 160с.
6. Олешкевич Ф.В. , Олешкевич А.Ф. Нейрохирургия: Операции на головном мозге. - Минск: Вышэйшая шк. ,1993. - 294 с.
7. Ромоданов А.П., Н.М.Мосийчук . Нейрохирургия . -К.: Вища школа , — 1990.—263с.
8. Шмидт Е. В. Сосудистые заболевания нервной системы. - М., 1975.
9. П'ятикоп В.А., Кутовой И.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин И.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали.Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, Влавке, 2016-140 с.
10. Пятикоп В.О., Кутовой И.О., Казаченко. Методичний посібник по нейрохірургії.- . Харків.-2018.-137с.

Додаткова література

1. Беленькая Р. М. Инсульт и варианты артерий мозга. - М., 1979.

2. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
3. Верещагин Н. В., Переседов В. В., Ширшов А. В., Кугоев А. И. Таламические гипертензивные кровоизлияния //Журн. неврол. и психиатр. - 1997. -Т. 97, №6.-С. 16-18.
4. Инсульт; Практ. руководство для ведения больных: Пер. с англ. / Ворлоу Ч. П., Деннис М. С, ван Гейн Ж. и др. - СПб., 1998.
5. Коновалов А.Н. Хирургическое лечение аневризм головного мозга. — М.: Педиатрія, 1975.
6. Кугоев А. И. Острая окклюзионная гидроцефалия при супратенториальных кровоизлияниях: Дис. ... канд. мед. наук. - 1987.
7. Лебедев В. В., Крылов В. В. Дислокационный синдром при острой нейрохирургической патологии // Нейрохирургия. - 2000. - № 1-3. - С. 4-12.
8. Малкова А. А. Регистр мозгового инсульта в г. Ижевске: Автореф. дис. ...канд. мед. наук. - Ижевск, 1998.
9. Мельниченко В. А. Клиника, диагностика и хирургическое лечение внутримозговых кровоизлияний с прорывом крови в желудочковую систему / Труды Института нейрохирургии им. Н. Н. Бурденко. - М., 1974. - С. 403-414.
10. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия..Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
11. Неврология / Под ред. М. Самуэльса . - М.: Практика , 1997 . -640 с.
12. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
13. Фейгин В. Л. Эпидемиология и профилактика церебровас-кулярных заболеваний в условиях Сибири: Автореф. дис. ... д-ра. мед. наук. - Новосибирск, 1991.
14. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.
15. Чеботарева Н. М. Хирургическое лечение внутримозговых кровоизлияний, обусловленных артериальной гипер-тензией. - М., 1984.
16. Шамаев М. И., Бродская И. А., Тук Н. Н. Морфологические особенности сосудов головного мозга при геморрагических инсультах // Труды Института нейрохирургии им. Н. Н, Бурденко. - М, 1974. - С. 366-369.
17. Яхно Н. Н., Архипов С. Л., Миронов Н. Б. и др. Диагностика, течение и прогноз паренхиматозно-вентрикулярных кровоизлияний // Журн. невропатол. и психиатр. - 1992. - Т. 92, № 1. - С. 17-21,
18. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000
19. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
20. Franco DeMonte, , Mark R. Gilbert, Anita Mahajan, and Ian E. McCutcheon Tumors of the Brain and Spine. Springer, New York. 2007
21. Gamma knife brain surgery / volume editors, L.D. Lunsford, D. Kondziolka, J.C. Flickinger. Karger AG, Basel. 1998.
22. Handbook of Cerebrovascular Diseases, edited by Harold P. Adams, Jr. Marcel Dekker. New York- Basel. 2005
23. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997
24. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
25. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005

26. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
27. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005
28. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
29. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001
30. Samii's Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
31. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000

Пухлини спинного мозку. Остеохондроз.

Основна література

1. Гусев Е.И., Коновалов А.Н. и др. Неврология и нейрохирургия. Учебник.— М.Педіатрія, —2000.— 656с. :ил.
2. Иргер И.М. Нейрохирургия. – М.: Педіатрія, 1982.
3. Лившиц А. В. Хирургия спинного мозга. — М: Педіатрія , 1990. - 352 с.
4. Нейрохирургия: учебник/ В.И.Цымбалюк, Б.Н.Лузан, И.П.Дмитерко и др.; под ред. проф. В.И.Цымбалюка.— К.:Педіатрія, 2008.— 160с.
5. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.
6. Ромоданов А.П., Мосійчук М.М., Цимбалюк В.І. Нейрохірургія: Підручник. – К.: Спалах, 1998.
7. Ромоданов А.П., Н.М.Мосійчук . Нейрохирургия . -К.: Вища школа , — 1990.—263с.
8. Ромоданов А.П., Дунаевский А.Е., Орлов Ю.А. Опухоли спинного мозга. – Киев, 1976.
9. 9.Пятикоп В.О., Кутовий І.О., Казаченко. Методичний посібник по нейрохірургії.- . Харків.-2018.-137с.

Додаткова література

1. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосійчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
2. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
3. Клиника и диагностика опухолей спинного мозга у детей. Методические рекомендации. СПб. – 1994.
4. КоноваловА.Н., Корниенко В.Н., Пронин И.Н. Магнитно-резонансная томография в нейрохирургии. – М. Видар, 1997.
5. Мацко Д.Е., Коршунов А.Г. Атлас опухолей центральной нервной системы. СПб.- 1998.
6. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия..Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
7. Неврология / Под ред. М. Самуэльса . - М.: Практика , 1997 . -640 с.
8. Никифоров Б.М. Клинические лекции по неврологии и нейрохирургии. – СПб: Питер, 1999.
9. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
10. Харитонов К.И., Окладников Г.И. Патогенез и диагностика опухолей спинного мозга. – Новосибирск, 1987.
11. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000

12. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
13. Franco DeMonte, , Mark R. Gilbert, Anita Mahajan, and Ian E. McCutcheon Tumors of the Brain and Spine. Springer, New York. 2007
14. Gamma knife brain surgery / volume editors, L.D. Lunsford, D. Kondziolka, J.C. Flickinger. Karger AG, Basel. 1998.
15. Jörg Klekamp, Madjid Samii Surgery of Spinal Tumors. Springer, New York. 2007
16. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997
17. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
18. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005
19. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
20. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005
21. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
22. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001
23. Samii's Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
24. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000
25. П'ятикоп В.А., Кутовой И.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин И.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали.Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, Влавке, 2016-140 с.
26. Пятикоп В.О., Кутовой И.О., Казаченко. Методичний посібник по нейрохірургії.- . Харків.-2017.-187с.

Функциональна та відновна нейрохірургія. Хірургія болю

Основна література

1. Атлас операций на головном мозге /А. П. Ромоданов., Ю.А. Зозуля , Н.М.Мосийчук, Г.С. Чушкан . — М.: Педіатрія , — 1986 . -384 с.
2. Атлас топической диагностики заболеваний нервной системы /А.П.Ромоданов , Н.М.Мосийчук, Д.И. Холопченко. — Вища шк., — 1987. —231с.
3. Болевой синдром / Под ред. В.А.Михайловича, Ю.Д.Игнатова.– Л.: Педіатрія, 1990.– 333 с.
4. Болевые синдромы в неврологической практике /А.М.Вейн, Т.Г.Вознесенская, А.Б.Данилов, О.А.Колосова, Г.Р.Табева, Е.Г.Филатова - М.: МедПресс,1999. — С.175—190.
5. Кандель Э.И. Основы стереотаксической и функциональной нейрохирургии. — М.: Педіатрія, 1981.
6. Нейрохирургия: учебник/ В.И.Цымбалюк, Б.Н.Лузан, И.П.Дмитерко и др.; под ред. проф. В.И.Цымбалюка.— К.:Педіатрія, 2008.— 160с.
7. Ромоданов А.П., Н.М.Мосийчук . Нейрохирургия . -К.: Вища школа , — 1990.—263с.
8. Цимбалюк В.Г, Хонда О.М., Третяк І. Нейрохірургія. Курс лекцій.- Київ, 1998.-206 с. ; видання друге, стереотипне ,— Київ, — 2000.— 256с.

9. Цимбалюк В.І. Стан та перспективи відновлювальної нейрохірургії // Бюл. Української асоціації нейрохірургів України . — 1996. — Вип. 2. — С 6 - 45.
10. П'ятикоп В.А., Кутовой И.А., Чмут В.А, В.А.Козаченко, Сергиенко Ю.Г, Цыганков А.В., Масалитин И.М., Завгородняя Н.И., Мухамед Дали.Методическое пособие по нейрохирургии для врачей –курсантов неврологов, нейрохирургов ИПДО ХНМУ, студентов медицинских и стоматологических факультетов.-Харьков, Влавке, 2016-140 с.
11. Пятикоп В.О., Кутовой И.О., Козаченко. Методичний посібник по нейрохірургії.- . Харків.-2017.-187с.

Додаткова література

1. Бротман М.К., Ромоданов С. А. Ранние проявления нейрохирургических заболеваний. — К.: Здоровье, 1984.
2. Ерохина Л.Г. Лицевые боли: (Невралгия тройничного нерва и другие формы прозопалгий).– М.: Педиатрія, 1973 .–176 с.
3. Ирасек А. Хирургия боли .– Прага: Изд-во Чехословацкой Акад. наук. и Артия, 1963.– 200 с
4. Котляр Б.И., Шульговский В.В. Физиология центральной нервной системы.– М.: Педиатрія, 1979.– 340 с.
5. Кроль М.Б. Невропатологические синдромы.– М.–Л.: Биомедгиз, 1953.– 748 с.
6. Крыжановский Г.Н. Детерминантные структуры в патологии нервной системы: Генераторные механизмы невропатологических синдромов.– М.: Педиатрія, 1980.– 359 с.
7. Крылова Н.В., Искренко И.А. Анатомия в схемах и рисунках: Спинной, головной мозг и черпные нервы.– М., 1986.– 167с.
8. Лобзин В.С., Циновой П.Е. Лечебно– диагностические пункции и блокады в невропатологии.– Л.: Педиатрія, 1973.– 167 с.
9. Можаяев СВ. и др. Нейрохирургия..Учебник для студентов медицинских вузов.- С.-П. б: Политехника,— 2001.-355с.:с ил.
10. Неврология / Под ред. М. Самуэльса . - М.: Практика , 1997 . -640 с.
11. Олешкевич Ф.В. , Олешкевич А.Ф. Нейрохирургия: Операции на головном мозге. - Минск: Вышэйшая шк. ,1993. - 294 с.
12. Пастор Э. Основы нейрохирургии. Пособие для врачей и студентов медицинских вузов. Перевод с венгерского. — Будапешт: Изд-во АН Венгрии, — 1985. — 278с.
13. Пузин М.Н. Нейростоматологические заболевания. — М.: Педиатрія, 1997. — 368 с.
14. Ромоданов А.П., Михайловский В.С. Таламо-кортикальная тректотомия в лечении неутолимых болей // Болевые синдромы (клиника и хирургическое лечение).– К.: Здоров'я,1965.– С.5-13.
15. Яворская Е.С. Болевые и парестетические синдромы челюстно– лицевой области: Метод. пособие по нейростоматологии.– К.: Наукова думка, 2000.– 86с.
16. Color atlas of neuroscience : neuroanatomy and neurophysiology / Ben Greenstein, Adam Greenstein. Thieme, New York. 2000
17. Critical Care Neurology and Neurosurgery, edited by Jose I. Suarez, Humana Press, Totowa, New Jersey. 2004
18. Engel. J. Jr. Surgical Treatment of the Epilepsies, 2nd edn. Raven Press, New York. 1993
19. Handbook of Stereotactic and Functional Neurosurgery edited by Michael. Schulder. Marcel Dekker, New York- Basel. 2003
20. J.W. Chang, Y. Katayama, and T. Yamamoto Advances in Functional and Reparative Neurosurgery. Acta Neurochirurgica, Sup. 99 Springer, Wien-NewYork. 2006
21. K.W.Lindsay, I.Bone./ Neurology and Neurosurgery Illustrated. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 1997

22. Kaye AH, Black P McL Operative Neurosurgery. Churchill Livingstone, London, New York, Edinburgh. 2000
23. Kaye, Andrew H. Essential neurosurgery, 3rd ed., Blackwell Publishing Ltd, Melbourne. 2005
24. Minimally invasive neurosurgery / edited by Mark R. Proctor, Peter M. Black. Humana Press, Totowa, New Jersey. 2005
25. Modern neurosurgery : clinical translation of neuroscience advances / edited by Dennis A. Turner. CRC Press LLC, Florida 2005
26. Neurosurgery/Anne J. Moore and David W. Newell, eds. Springer, Wien-NewYork. 2005
27. Paediatric Neurosurgery. A handbook for the multidisciplinary team / edited by Lindy May. Whurr Publishers, London and Philadelphia . 2001
28. Samii's Essentials in Neurosurgery. / ed. Ricardo Ramina, Paulo Henrique Pires Aguiar, Marcos Tatagiba. Springer, New York. 2008.
29. Sotirios A. Tsementzis Differential Diagnosis in Neurology and Neurosurgery, Thieme, New York. 2000
30. Surgical Treatment of Parkinson's Disease and Other Movement Disorders, edited by Daniel Tarsy, Jerrold L. Vitek, and Andres M. Lozano, Humana Press, Totowa, New Jersey .2003